

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra tělesné výchovy

**PROGRAMY PRO LETNÍ ŠKOLU V PŘÍRODĚ PRO ŽÁKY 1.
STUPNĚ ZÁKLADNÍ ŠKOLY**

Programmes for summer field trips for primary school pupils

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Věra Kuhnová

Autor diplomové práce: Petra Neumannová

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Forma studia: prezenční

Diplomová práce dokončena: červen, 2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Věry Kuhnové s použitím uvedené literatury a informačních zdrojů.

V Praze dne:

Podpis:

Poděkování

Velmi děkuji paní Mgr. Věře Kuhnové za odbornou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce

NÁZEV:

Programy pro letní školu v přírodě pro žáky 1. stupně základní školy

ABSTRAKT:

Diplomová práce je zaměřená na letní programy pro školu v přírodě pro žáky prvního stupně základní školy. Teoretická část diplomové práce obsahuje informace důležité pro organizaci školy v přírodě a nápady na aktivity pro tento pobyt. V praktické části zjišťuji, jestli školy v České republice školu v přírodě organizují, a pokud ano, jakým způsobem probíhá. Dále v praktické části realizuji vlastní týdenní projekt.

KLÍČOVÁ SLOVA:

škola v přírodě, organizace, program, hra, dítě

TITLE:

Programmes for summer field trips for primary school pupils

ABSTRACT:

The thesis is focused on summer programmes for field trips for primary school pupils. The theoretical part of the thesis contains important information about the organisation of the field trips and ideas for activities for this stay. In the practical part, I find out whether schools in the Czech Republic organize the field trips and the way of the realization. Then, in the practical part, I realize my own one-week project.

KEYWORDS:

field trips, organization, program, game, child

OBSAH

Úvod.....	7
Cíle a úkoly diplomové práce	8
1. TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1. ŠKOLA V PŘÍRODĚ	9
1.1.1. Charakteristika školy v přírodě	9
1.1.2. Škola v přírodě v Rámcově vzdělávacím programu	9
1.1.3. Legislativa školy v přírodě.....	10
1.1.4. Význam školy v přírodě.....	12
1.2. CHARAKTERISTIKA VÝVOJE DÍTĚTE MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	13
1.3. REŽIM DNE ŠKOLNÍCH DĚTÍ.....	15
1.4. POHYB A HRA V ŽIVOTĚ DÍTĚTE.....	16
1.4.1. Pohyb	16
1.4.2. Hra.....	17
1.5. PROGRAMY PRO ŠKOLY V PŘÍRODĚ	18
1.5.1. Etapové hry	19
1.5.2. Vycházky a výlety.....	30
2. METODY PRÁCE.....	34
2.1 POUŽITÉ VÝZKUMNÉ METODY	34
2.1.1. Dotazník	34
2.1.2. Pozorování.....	35
2.1.3. Rozhovor (Interview).....	36
3. PRAKTICKÁ ČÁST.....	38
3.1. ZPŮSOB SBĚRU A ZPRACOVÁNÍ DAT	38
3.1.1. Dotazník	38
3.1.2. Pozorování.....	56
3.1.2.1. Škola v přírodě.....	56
3.1.3. Rozhovor.....	69
3.2. DISKUZE.....	75
Závěr	77
Literatura a informační zdroje.....	78
Přílohy.....	81

Úvod

V dnešní době počítačů a internetu tráví většina dětí svůj volný čas pasivně. Rodiče a učitelé by měli dětem ukázat, že jsou i jiné možnosti jak mohou trávit čas a vylepšit tak svůj životný styl. Mnoho dětí nemá žádný vztah k přírodě a výlety do přírody je nebaví. Přitom právě příroda nám nabízí ideální možnosti k přirozenému pohybu. Pobyt na čerstvém vzduchu má kladný vliv na naše zdraví a zapomeneme při něm na každodenní starosti. Ozdravný účinek škol v přírodě je vyvolán hlavně změnou prostředí a každodenních stereotypů. Děti na škole v přírodě nemají počítač ani televizi, volný čas tráví aktivně a dodržují pravidelný denní režim, výsledkem může být zlepšení odolnosti dětského organismu.

Základní školy mají možnost organizovat pro děti školy v přírodě. Tímto pobytem mohou žákům nejenom zpestřit klasickou výuku, ale mohou v nich vyvolat také kladný vztah k přírodě a pohybu. Velkým přínosem školy v přírodě je možnost pozitivně působit na rozvoj dětské osobnosti. Výběrem vhodných aktivit učíme žáky samostatnosti, spolupráci, tvořivosti a dalším užitečným vlastnostem. Vztahy ve třídě se pak z obyčejných mohou proměnit na přátelské. Výhodou pro pedagoga je, že může dokonale poznat chování dětí v různých situacích a vztahy, které v kolektivu dětí panují. Zúčastnila jsem se několika škol v přírodě a právě proto bych se touto problematikou ve své diplomové práci chtěla zabývat. Myslím si, že škola v přírodě je přínosná a důležitá součást výchovně vzdělávacího programu.

V teoretické části diplomové práce uvádím informace důležité pro přípravu školy v přírodě a návrhy programů, které mohou být její náplní.

V praktické části jsem se zaměřila na realizaci vlastního programu pro školu v přírodě, který jsem uskutečnila se žáky 4. třídy základní školy. Zde jsou podrobně popsány hry pro týdenní pobyt. Zpětnou informaci o programu jsem zjistila pomocí rozhovorů s žáky. Dále je v praktické části vyhodnocen dotazník, díky kterému jsem zjistila podrobnosti o školách v přírodě. Cílem je zjistit, jestli školy v České republice školu v přírodě organizují, a pokud ano, jakým způsobem probíhá.

Chtěla bych ulehčit hlavně začínajícím pedagogům organizaci školy v přírodě, poskytnou jim inspiraci k přípravě programu a přesvědčit je o smyslu školy v přírodě.

Cíle a úkoly diplomové práce

Cílem diplomové práce je na základě analýzy současného stavu škol v přírodě vytvořit návrh programu pro školu v přírodě v létě a ověřit ho v praxi.

Z výše uvedeného cíle vyplývají tyto úkoly:

1. Zjistit pomocí dotazníku, jak školy v ČR školu v přírodě realizují.
2. Vytvořit vlastní návrh programu školy v přírodě.
3. Uskutečnit rozhovory s dětmi, a zjistit tak názor na realizovaný program.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1. ŠKOLA V PŘÍRODĚ

1.1.1. Charakteristika školy v přírodě

Smetáčková a Viktorová (2011) charakterizují školu v přírodě (ŠvP) jako delší pobyt mimo domov a budovu školy. Součástí pobytu je výuka, která probíhá v simulované třídě. Pobyt trvá obvykle 7-10 dní.

Podle Svobodové (2011) je škola v přírodě jednou z tradičních forem výuky. Tyto pobyty byly původně organizovány pro děti z míst se zhoršenými podmínkami životního prostředí.

1.1.2. Škola v přírodě v Rámcově vzdělávacím programu

Pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let se zavedl do vzdělávací soustavy nový systém kurikulárních dokumentů. Dokumenty jsou dvojího typu- státní a školní. Do státní úrovně patří Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (RVP). Národní program vzdělávání vymezuje vzdělání jako celek a rámcově vzdělávací program určuje závazné rámce vzdělání pro předškolní, základní a střední vzdělávání. RVP vychází z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence. Do školní úrovně patří školní vzdělávací programy, podle nichž se vzdělává na jednotlivých školách. Každá škola si vytváří vlastní Školní vzdělávací program podle zásad stanovených v rámcově vzdělávacím programu.

Škola v přírodě není v zákoně blíže specifikována, zařazuje se do učiva turistika a pobyt v přírodě. Učivo turistika a pobyt v přírodě v rámcově vzdělávacím programu spadá do oboru Tělesná výchova v oblasti Člověk a zdraví. Obsah této oblasti se prolíná i do ostatních vzdělávacích oblastí. Záleží na každé škole, jak si toto učivo zapracuje do Školního vzdělávacího programu a jestli bude školu v přírodě organizovat a co bude její náplní. (Jeřábek, Tupý, 2005)

1.1.3. Legislativa školy v přírodě

Dříve byla vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR č. 303/1996 Sb., ta se zabývala posíláním žáků do škol v přírodě. 1. 7. 2005 byla ale zrušena vyhláškou č. 224/2005 Sb. Dnes tedy nemáme žádnou vyhlášku, která by se týkala přímo škol v přírodě. Záleží tedy na každé škole, jestli školu v přírodě zorganizuje a jakým způsobem.

Každý učitel, který připravuje pobyt v přírodě pro děti, by se měl seznámit se zákony a vyhláškami, které se této akci týkají. Pro usnadnění této práce jednotlivé zákony a vyhlášky níže uvádím. Podmínky pro její organizaci upravuje:

- Zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví
- Vyhláška č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti
- Vyhláška č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů.

Zákon č. 258/2000 říká, že školy v přírodě se může zúčastnit pouze dítě, které nemá známky akutního onemocnění a čtrnáct kalendářních dnů před odjezdem na pobyt nebylo ve styku s osobou nemocnou infekčním onemocněním nebo podezřelou z nákazy ani mu nebylo přikázáno karanténní opatření. Toto potvrzení o bezinfekčnosti podepíše zákonný zástupce dítěte. Potvrzení nesmí být starší více než jeden den.

Na školu v přírodě může být vysláno jen dítě, které je zdravotně způsobilé k účasti na ni. Posudek o zdravotní způsobilosti dítěte (viz příloha č. 1) vydává praktický lékař pro děti a dorost, lékař dále napíše, zda dítě absolvovalo stanovená pravidelná očkování nebo má doklad, že je proti nákaze imunní nebo nemůže očkování absolvovat pro trvalou kontraindikaci. Posudek platí jeden rok, pokud v této době nedošlo ke změně zdravotního stavu dítěte. Po skončení školy v přírodě se posudek vrátí zákonnému zástupci dítěte.

Zdravotně způsobilé musí být také fyzická osoba, která se účastní školy v přírodě jako dozor. Potvrzení o zdravotní způsobilosti vydává lékař, který fyzickou osobu registruje. Potvrzení není vyžadováno u pedagogických a zdravotnických pracovníků.

Základní škola, která pořádá školu v přírodě je povinna zajistit základní péči o zdraví všech účastníků, kontrolu dodržování hygienických požadavků a kontrolu zásad osobní hygieny způsobilou osobou, tedy zdravotníkem. Za zdravotníka se považuje fyzická osoba, která má alespoň úplné střední odborné vzdělání v oborech všeobecná sestra, dětská sestra nebo porodní asistentka, dále fyzická osoba, která absolvovala kurs první pomoci se zaměřením na zdravotnickou činnost při škole v přírodě nebo zotavovací akci, a student lékařství po ukončení třetího ročníku.

Škola je povinna vybavit lékárníčku (viz příloha č. 2) pro školu v přírodě a zajistit praktického lékaře dostupného z místa konání. Pořádající osoba musí zajistit instruktáž všech fyzických osob, s výjimkou zdravotníka, o hygienických požadavcích. Zdravotník musí být v dosahu 24 hodin denně po dobu konání akce. Je povinen vést zdravotnický deník, seznam účastníků a potvrzení o zdravotní způsobilosti dětí a fyzických osob. Tyto dokumenty musí uchovat po dobu 6 měsíců od skončení školy v přírodě. Podle vyhlášky č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů, je povinností zdravotníka informovat zákonného zástupce dítěte o zdravotních potížích, které dítě v průběhu školy v přírodě prodělalo, a o případném kontaktu s infekcí.

Pořádající škola je povinna nahlásit jeden měsíc před začátkem školy v přírodě na příslušný orgán ochrany veřejného zdraví tyto údaje:

- a) termín a místo konání
- b) počet zúčastněných dětí
- c) způsob zabezpečení pitnou vodou a způsob zajištění stravování účastníků

Podle vyhlášky č. 106/2001 Sb. musí být denně pro děti na zotavovací akci zajištěna snídaně, přesnídávka, oběd, svačina a večeře. Pokud probíhá činnost mimo prostor zotavovací akce, může se sloučit výdej snídaně s přesnídávkou a oběda se svačinou. Na sestavování jídelníčku se podílí zdravotník, složení stravy musí odpovídat věku dětí. Nápoje musí být k dispozici po celý den. V režimu dne musí být pevně stanovena doba pro spánek (min 9 hod), stravování a osobní hygienu. Režim musí být uzpůsoben věku dětí. Nejpozději po 90 minutách zátěže musí následovat patnáctiminutová přestávka. Pokud během prvních dvou dnů probíhá soustavně fyzická zátěž, musí být třetí den odpočinkový. (Rumlová, 2011)

1.1.4. Význam školy v přírodě

„Výlety do přírody dnes už děti nebaví. Že by se během několika málo let tak změnila mentalita chlapců a děvčat? Ztratila snad příroda pro dnešní mládež všechno kouzlo? Nepřitahují městského kluka hory a lesy, které se modrají na obzoru? Nepotřebuje lidské mládě tlupu, přestaly ho lákat společné hry na louce a v lese? Proměnil se během života jedné generace člověk z tvora aktivního na tvora pasivního, kterému stačí ke štěstí vysedávání u televizní obrazovky a u počítače? Vyprchalo snad všechno kouzlo z příběhu Robinsona Crusoa, nevnímá ho mladý čtenář jako výzvu, aby vyzkoušel, zda by dokázal přežít v divočině? Mohly snad divy moderní techniky za několik málo let úplně potlačit to, co v lidském podvědomí působí desítky tisíc let a co se donedávna projevovalo tím, že děti neodolatelně přitahovala zář táborového ohně? Není přece možné, aby k tak rozsáhlým a zásadním změnám v lidské psychice došlo během několika málo let.“ (Zapletal, 2003, s. 7)

Miloš Zapletal (2003) tvrdí, že člověk zůstává stále stejný se všemi svými potřebami. Rozdíl je ale v tom, že dnešní děti mají k dispozici počítač a televizi a čas tráví raději u nich. Má tedy škola v přírodě ještě nějaký význam?

Neuman (2000) uvádí, že dříve byla škola v přírodě brána jako program pouze pro děti z měst, které měly zhoršené podmínky životního prostředí. Cílem bylo zlepšit jejich zdravotní stav. Pobyt trval tři týdny. Dnes už známe další důvody, proč školu v přírodě organizovat. Podle Svobodové (2011) má škola v přírodě, kromě zdravotního přínosu, také význam výchovný a vzdělávací.

Zdravotní význam

Děti mají v dnešní době nedostatek pohybu, ve škole většinu času prosedí a doma je pro ně nejčastější aktivitou počítač. Během školy v přírodě tráví většinu dne pohybem na čerstvém vzduchu a zvyšují tak svou tělesnou zdatnost.

Při pobytu děti změni svůj každodenní školní stereotyp a odpočinou si od běžných problémů a starostí. Během ŠvP mohou děti upevňovat správné hygienické návyky. Školy v přírodě probíhají v čistém a zdravém prostředí, to má pozitivní vliv na zdraví dětí.

Vzdělávací a výchovný význam

Škola v přírodě je velký přínos pro zlepšení vztahů mezi žáky, a také mezi žáky a učitelem. Děti se často znají jen ze školy, během školy v přírodě mají příležitost lépe se

poznat, naučit se spolupracovat a tolerovat se. Týdenní pobyt nám umožňuje začlenit do kolektivu také žáky, kteří jsou běžně ve škole odmítáni nebo se straní kolektivu. Učitel má možnost se lépe se svou třídou seznámit, poznat jednotlivé osobnosti a vytvořit si dobré vztahy. Lepší atmosféra pak pozitivně ovlivní další vzdělávání ve škole.

Velkým množstvím rozdílných aktivit učíme žáky samostatnosti, vzájemné spolupráci, ohleduplnosti i tvořivosti. Vyučování na ŠvP nemusí probíhat klasickým způsobem jako ve škole. Pokud je vhodné počasí, výuka by alespoň z části měla probíhat venku. Během pobytu mají děti velkou šanci seznámit se s přírodou a vytvořit si k ní vztah. (Svobodová, 2011)

Ledvinka (1998) souhlasí s názorem, že škola v přírodě v dnešní době smysl má. Právě proto, že děti nejeví o přírodu příliš velký zájem, je úkolem učitelů kladný vztah k přírodě v dětech vyvolat. Škola v přírodě má přínos pro fyzické i psychické zdraví dítěte. Nezanedbatelné je také kladné působení na rozvoj dětské osobnosti. Změna prostředí a stereotypů a zvýšená pohybová aktivita má příznivý vliv na organismus. „Více pohybu má sice za následek větší únavu, ale děti rychle regenerují a v dostatečné míře odpočívají (na ŠvP např. nesledují televizi do pozdních hodin jako mnohdy doma, mají pravidelný polední klid atd.), a tak celkovým výsledkem je zlepšování odolnosti a kondice dětského organismu.“ (Ledvinka, 1998, s. 4)

V dnešní době škola v přírodě není organizována jen pro zdravotně oslabené děti. Škola v přírodě je pořádána pro všechny děti z měst i z vesnic, ve kterých je ovzduší čistší. Přínosy školy v přírodě učitelé nevidí jen ve zlepšení zdravotního stavu, ale také v oblasti vzdělávací a výchovné.

1.2. CHARAKTERISTIKA VÝVOJE DÍTĚTE MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Při plánování programu školy v přírodě musíme zohlednit věkové a individuální zvláštnosti žáků, pro které je škola v přírodě organizována.

„V průběhu života prochází člověk několika výrazně odlišnými obdobími, která jsou rozlišována podle nápadných znaků a biologických, sociálních a psychických změn.“

(Skorunková, 2007, s. 15) Vývoj každého jedince je ale specifický a přechod mezi jednotlivými obdobími neprobíhá vždy plynule. (Skorunková, 2005)

Období mladšího školního věku

Za období mladšího školního věku považujeme dobu od 6-7 let, kdy dítě vstupuje do školy, do 11-12 let, když se objevují první známky pohlavního dospívání. Langmeier a Krejčířová (2006) charakterizují toto období jako věk střízlivého realismu. „Na rozdíl od menšího dítěte, které je ve svém vnímání, myšlení i jednání hodně závislé na vlastních přáních i fantaziích, a na rozdíl od dospívajícího, pro kterého je často důležitější vědět, co by mělo být „správné“, je školák plně zaměřen na to, co je a jak to je. Chce pochopit okolní svět a věci v něm „doopravdy“.“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 118) Mladší školní věk je obdobím, kdy se učitel nejlépe daří působit na psychiku dítěte.

Vývoj schopností a dovedností

Na začátku období je dítě disharmonické, postupně se harmonicky rozvíjí. V tomto období jsou velké individuální rozdíly a biologický věk nemusí korespondovat s věkem kalendářním. Výrazně se zlepšuje jemná i hrubá motorika a koordinace všech pohybů těla. Pohyby jsou účelnější, rychlejší a úspornější. Zvyšuje se zájem o pohybové hry. Dítě má z pohybu radost, je pro něj vhodným uvolněním při psychickém napětí.

Vývoj poznávacích procesů

V tomto období dochází k rozvoji smyslového vnímání. Dítě je vytrvalejší a pozornější. U dětí mladšího školního věku se výrazně zvyšuje slovní zásoba a zlepšuje se paměť. Učení se stává plánovité a záměrné. Vývoj myšlení je výrazně ovlivněn školní činností a učitelem. Učitel může vývoj inteligence u dítěte ovlivnit tak, že bude vytvářet dostatečně podnětné prostředí.

Emoční vývoj a socializace

Vstupem do školy se dítě začleňuje do společnosti. Vzorem pro něj už nejsou pouze rodiče, ale také učitel a spolužáci. Dítě je odolnější vůči zátěži a stává se přizpůsobivější. Zvyšuje se schopnost sebeovládat se. „Schopnost emoční seberegulace je obecně významnou součástí celkové sociální obratnosti dítěte a ovlivňuje jeho přijetí skupinou – děti s lepší schopností sebekontroly patří častěji k dětem oblíbeným, děti impulzivní a dráždivé bývají skupinou naopak odmítány.“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 131) Kolem 10 let se začínají vytvářet trvalejší vztahy přátelství, tyto vztahy už jsou založené na osobních vlastnostech. Ve třídě si děti budují své postavení. Některé jsou vysoko postavené pro svou tělesnou sílu nebo obratnost, jiné pro osobní vlastnosti.

Nejnižší postavení zaujímají obvykle děti, které jsou malé, slabé nebo plaché, ale také děti, které jsou ze zanedbávajících rodin. (Langmeier, Krejčířová, 1998)

Ve školním období se stává místo hry hlavní činností práce. Dítě plní úkoly, které nejsou příjemné, ale mají svůj smysl. Hra je pro dítě ale stále důležitá. Oproti předškolnímu období se u hry objevuje výrazná snaha po dosažení úspěchu a upřednostňovány jsou hry se složitějšími pravidly. Typické jsou kolektivní hry, které se vyznačují soutěživostí. (Krejčířová, 1986)

1.3. REŽIM DNE ŠKOLNÍCH DĚTÍ

Režimem dne se rozumí časové rozvržení různých činností a odpočinku dítěte v průběhu 24 hodinového denního cyklu. Aby byla zachována psychická a tělesná pohoda, výkonnost a zdraví nesmí časové uspořádání klást nepřiměřené nároky na organismus. Kotulán (2000, s. 149) shrnuje zdravotní požadavky na režim dne do tří bodů: „1. Náležitý poměr mezi prací a odpočinkem, 2. Zařazování různých forem činností a odpočinku ve vhodné denní době, 3. Pravidelnost“

Odpočinek a činnost musí být harmonicky vyvážený. „Aktivita tělesná i duševní zabezpečuje neustálou stimulaci vývojových procesů a je jejich nezbytnou podmínkou. Znamená ovšem i zvýšené čerpání energetických zdrojů a funkční kapacity organismu. Musí být proto střídání s fázemi odpočinku, v jehož průběhu se plná funkční výkonnost obnovuje. Čím je činnost intenzivnější a delší, tím delší a vydatnější musí být odpočinek.“ (Kotulán, 2000, s. 150) Odpočinkem je každé přerušení vykonávané činnosti a přechod k činnosti jiné. Regenerační efekt se zvyšuje mírou odlišnosti další činnosti. U mladších dětí musí být odpočinek častěji a musí být kratší interval mezi střídáním zátěže a regenerace.

V režimu dne je dítěte důležitý aktivní odpočinek, pohybová činnost totiž urychluje odstranění duševní únavy. Účinnost aktivního odpočinku vzroste, pohybují-li se děti na čerstvém vzduchu. (Kotulán, 2000)

Škola má žáky nejen vzdělávat a vychovávat, ale také posilovat a rozvíjet jejich zdraví. Krejčí a Bäumeltová (1999) uvádí definici zdraví podle WHO jako optimální stav tělesné, duševní a sociální pohody. Zdraví je z 50-60% ovlivňováno způsobem života, z 20% závisí na životním a pracovním prostředí a zbytek je ovlivněn zdravotní péčí.

Podíl člověka na vlastním zdraví je výrazný. Je tedy důležité zařazovat pohyb do denního režimu žáků co nejčastěji.

Kotulán (2000) poukazuje na nezbytnou životní potřebu spánku. Jeho znemožnění způsobuje zhoršení intelektuální výkonnosti, klesá úroveň vnímání, dítě se přestává soustředit, zpomalují se reakce, roste podrážděnost a další. U dětí je potřeba spánku vyšší, čím jsou mladší. Krejčí a Bäumeltová (1999) doplňují, že moderní společnost narušila přirozené aktivity organismu a také jeho regeneraci. Člověk si často zkracuje spánek v noci a snaží se ho nahradit dopoledním vyspáváním. To není přirozené a spánkový deficit takto nelze nahradit.

Stravovací a pitný režim: Nezbytnou podmínkou pro zdraví dětí je správný stravovací režim. U školních dětí by strava měla být rozdělena na 5-6 jídel v pravidelných intervalech. Potřeba tekutin je u dětí ve věku 6-14 let 50ml/kg, je třeba zajistit pro ně tedy průměrně 1,5-2,5 l tekutin. Nedostatek tekutin se u dětí projevuje bolestmi hlavy, zvýšenou únavou nebo nesoustředěností. (Kotulán, 2000)

Při přípravě režimu dne školy v přírodě je třeba dbát na dostatečný odpočinek dětí, aby nedošlo k jejich přetěžování. Spánek dětí by měl trvat okolo 10 hodin a během celého dne by měly být zařazovány regenerační chvílky. Činnosti spojené s hygienou by měly být v režimu dne vždy ve stejnou dobu, aby si na ně děti lépe navykly a zautomatizovaly je.

Učitel nebo zdravotník na škole v přírodě by měl také dohlédnout na dodržování správného stravovacího a pitného režimu.

1.4. POHYB A HRA V ŽIVOTĚ DÍTĚTE

1.4.1. Pohyb

Pastucha (2011) charakterizuje pohyb u dítěte mladšího školního věku. V období mladšího školního věku je typický rozpor mezi intenzivní potřebou pohybu a jeho velkým omezením při školní docházce. Rodiče a učitel by měli jít dětem příkladem a ukázat dětem kladný vztah k pohybové aktivitě. „U mladších dětí je důraz kladen na jednotlivé prvky zdatnosti a na vytvoření pozitivního vztahu k pohybové aktivitě, protože se účastní na pohybových aktivitách především kvůli zábavě, kterou při nich

zažívají. Jsou velmi aktivní, rády se učí a osvojují si nové způsoby pohybu, většinou si ani neuvědomují spojitost pohybové aktivity s vývojem jejich tělesné zdatnosti“.
(Pastucha 2011, s. 46) Mezi 8-12 rokem je dítě ve věku zlaté motoriky. Děti by měly získat co nejvíce pohybových zkušeností. Podle Kaplana, Bartůňka a Neumana (2003) ale děti často nemají dostatek příležitostí osvojit si některé pohybové dovednosti, které dříve byly běžné. Děti se pak zdají jako pohybově nenadané, ale nemohou za to.

Pohyb je důležitý předpoklad přirozeného tělesného rozvoje, upevňování zdraví, zvyšování tělesné zdatnosti a sociálního rozvoje. Pohyb také zlepšuje soustředěnost, tvořivé myšlení a fungování mozku. Tělesná zdatnost je významná pro utváření dětské osobnosti. Pro děti je důležité umět to, co umí ostatní, chtějí si získat určitou prestiž. Sport může zvýšit sebeúctu, pokud si dítě začne vážit samo sebe, začne ho jinak vnímat i jeho okolí. (Kaplan, Bartůněk, Neuman, 2003)

O důležitosti pohybu v životě dítěte není pochyb. Učitelé mají jedinečnou šanci alespoň částečně ovlivnit zdravý životní styl žáků. Vysvětlit jim, proč jsou pohybové aktivity důležité a přesvědčit je, aby si pozitivní vztah k pohybovým aktivitám přenesli ze školy také na svůj volný čas. Při pobytu na škole v přírodě může vyučující připravit celou řadu různých pohybových aktivit, kterými žáky zaujme.

1.4.2. Hra

Jednu z hlavních částí programu školy v přírodě tvoří hra. Hra je ve skupině dětí často využívána jako pedagogický prostředek.

Ale co to vlastně hra je? Jirásek (1998, s. 15) reaguje: „To je otázka! No přece Člověče, nezlob se!, mariáš, na slepou bábu... To všechno je hra. Ano, to všechno je hra, ale hra není jenom toto. Jsou to také třeba šachy, mistrovství světa v ledním hokeji, divadelní představení nebo hra na klavír nebo klarinet.“ Na otázku, co je to hra, nenajdeme jednoznačnou odpověď. Každý z autorů si vytvořil vlastní definici podle své zkušenosti. V dětství je hra brána jako samozřejmá kategorie dětského života. Je nedílnou součástí socializace, je to cesta k poznávání světa. (Hanuš, Hrkal, 1998)

Hra rozvíjí vlastnosti člověka, jako je samostatnost, tvořivost a zodpovědnost. Hra může odstranit různé bariéry, zvýšit psychickou odolnost a také sebevědomí. Je charakterizována napětím, radostí, vysokou motivací k činnosti, uplatněním známých

dovedností a často také soutěživostí. Díky hře získáváme nové zkušenosti a prožitky. Hra mění osobnost jedince nenápadně a důkladně tak, že si to ani neuvědomujeme.

„Pohybovou hru chápeme jako záměrnou uvědoměle organizovanou pohybovou aktivitu dvou a více lidí, v prostoru a čase, s předem dobrovolně dohodnutými a bezpodmínečně dodržovanými pravidly.“ (Mazal, 2007, s. 19) U většiny pohybových her není hlavním cílem vítězství jako u her sportovních. Jde v nich spíše o prožitek, pocit úspěšného prožívání a radost a pohodu, kterou nám hra přináší. Hráči zároveň upevňují pohybové dovednosti, získávají vědomosti, specifické schopnosti komunikace a interpersonální vztahy. Důležitým výsledkem her je také socializace a vytváření hodnot a vztahů, které jsou pak dále využívány v běžném životě. (Mazal, 2007)

Rozdělení her

Každý autor publikací si vytváří vlastní kritéria, podle kterých hry dělí. Mně nejvíce vyhovuje rozdělení her podle Hrkala a Hanuše (2007). Ti rozdělují hry do několika kategorií, takže člověk snadno najde hru, kterou potřebuje.

- Hry podle času: malé hry, středně dlouhé hry, velké hry
- Hry podle fyzické zátěže: stupeň 1-3
- Hry podle výchovného cíle: hry na rozvoj intelektu, hry na rozvoj tvořivosti, hry na rozvoj motoriky a pohybových dovedností, hry na rozvoj sociální dovedností, hry na rozvoj vůle, hry na rozvoj sebepojetí
- Hry podle prostředí: hry do místnosti, hry na louku nebo hřiště, hry do členitého terénu

1.5. PROGRAMY PRO ŠKOLY V PŘÍRODĚ

Z rozhovorů, které jsem provedla s několika učiteli základních škol, jsem se dozvěděla, že jako program pro školu v přírodě nepoužívají etapovou hru, ale jednotlivé navzájem nepropojené hry. Etapovou hru nepoužívají, protože je náročnější na přípravu a jednotlivé hry mají stejný účinek. Já si ale myslím, že hra, která se hraje po celou dobu pobytu, děti zaujme více a budou motivovány příběhem. Příprava etapové hry je sice náročnější, ale v dnešní době existují publikace, které připravené etapové hry nabízejí.

A pokud si dáme práci s počáteční přípravou, nemusíme už dále řešit motivace k jednotlivým hrám.

1.5.1. Etapové hry

Etapová hra probíhá po celou dobu akce v několika částech. Všechny hry spojuje společný námět-příběh. Děti jsou do hry vtažené a chtějí být jako hrdinové z příběhu. Z každého dne by měla být vyhrazena část na jednu etapu. Po každé etapě následuje vyhodnocení. Výsledky z jednotlivých etap jsou započítávány do celkového hodnocení. Téma hry můžeme vybrat podle stáří žáků, ale také můžeme využít toho, že třídu dobře známe a víme, které téma by žáky zajímalo nebo které by se nám hodilo do výuky. Jednotlivé části hry pak můžeme volit podle potřeb. Delší pobyt s žáky je ideální příležitost pro vytváření dobrého kolektivu a k tomu jsou hry ideálním prostředkem. Vhodný námět vybíráme podle stáří dětí. U dětí mladšího školního věku jsou nejoblíbenější pohádkové motivy.

Náplň jednotlivých etap by měla sloužit spíše jako inspirace. Činnosti je třeba upravit podle momentálních podmínek a hlavně podle věku dětí. Příprava etapové hry je poměrně náročná, a proto by se měla chystat s dostatečným časovým předstihem. (Zitová 1984)

Pro inspiraci uvádím několik etapových her, které by se daly na škole v přírodě použít.

- ZTRACENÉ POHÁDKY

Námět: „*Královna Temnota a její černé zlo se snaží získat vládu nad světem. Ničí radost, moudrost, útěchu obsažené v pohádkách, v nichž dobro vždy vítězí nad zlem. Královna Fantazie, vládkyně pohádek, potřebuje pomoc. Děti-skřítki mohou zachránit pohádku, když splní určité úkoly za představitele jednotlivých pohádek. Tím se oni i celá pohádka vrátí ze zapomnění. Temnota je tak postupně přemožena a děti- skřítki osvobodí celé království fantazie.*“ (Foglová, 2006 s. 14)

Popis hry: Jednotlivé části hry na sobě nejsou závislé, takže je možné si vybrat jen část podle délky pobytu. Každá etapa hry se skládá z jedné pohádky. Na úvod každé pohádky by se měla pohádková postava objevit. Je tedy nutné nachystat kostýmy. V úvodu etapové hry se děti seznamují s královnou Temnoty, ta by měla mít kostým celý černý a na očích černou masku. Královna Fantazie je v bílo-zlatých šatech a nosí s

sebou Velkou knihu čar a kouzel. Velká kniha čar a kouzel slouží jako pohádkový doplněk královny a zároveň jako tahák pro vedoucí. V knize jsou podrobně popsány všechny etapy a pravidla hry. Knihu smí otevírat pouze královna nebo ten, koho určí.

Odměny: Jako odměny slouží obrázky jednotlivých plodů (maliny, jahody, houby, ořechy, ostružiny, borůvky,...) Od každého druhu si připravíme dostatečný počet kusů, podle toho kolik kusů budeme za jaké umístění dávat. Na herním plánu budou nakresleny keře a stromy pro plody. Děti mohou získané plody připevňovat na herní plán oboustrannou lepicí páskou. Dalším typem odměny je zlatá nit' života pohádky. Ta se dává skupince vždy po záchraně pohádky.

Etapová hra začne už v den příjezdu. Při informování dětí o průběhu školy v přírodě přijde jeden z vedoucích a vypráví dětem, co se mu stalo během prohlídky okolí. Přiletěla k němu Krakonošova sojka a radila mu, aby všichni odjeli, protože tu není bezpečno. Její pán, Krakonoš, se ztratil a nikdo ho nemůže najít. Podobná věc potkala i další pohádky. Všude v okolí panuje strach. Poslední věc, kterou sojka stačila říct, než uletěla, bylo, že večer děti někdo navštíví, ale kdo to bude, to už neřekla. Vedoucí s dětmi diskutují, zda mají odjet domů nebo riskovat a zjistit, co se děje. Diskuze je vedena tak, aby se děti rozhodly pohádkovým postavám pomoci. Večer děti navštíví královna Fantazie a vypráví dětem, co se stalo. Po skončení vyprávění se objeví královna Temnoty. Začne křičet na královnu Fantazii a na děti, že všichni ztratí paměť a skončí v temnotách.

Následuje rozdělení dětí do rodů skřítků. Královna Fantazie rozdává dětem barevné bambulky, podle rodu ke kterému patří. Bambulky děti musí opatrovat.

Jednotlivé etapy hry:

Perníková chaloupka

Název pohádky dětem neprozradíme, ale krátce pohádku popíšeme tak, aby na ni děti přišli sami. Poté, co uhodnou název pohádky, dozví se více podrobností.

Postavy z pohádky jsou zmatené a neví, co se děje. Jeníčka a Mařenku není kam zavřít, protože perníková chaloupka byla zničena. Jeníček s Mařenkou tak nemohou loupit perníčky. Úkolem skřítků je najít perníčky v temném lese, postavit novou perníkovou chaloupku, vyzdobit ji nalezeným perníčkem a sehrát pohádku. Při hledání perníčků si musí dát pozor na Temnotu, která bude chtít získat bambulku. Bambulku bude chtít

vyměnit za spoustu perníků. Jak se rozhodnete? Co je důležitější, bambulka nebo velké množství perníčků? Může skřítky ztráta bambule nějak oslabit při boji s Temnotou?

Hra: Perníky, vyrobené z papíru, rozházíme po lese. Děti si určí své území, ve kterém bude vždy jeden skřítek hlídat bambulky. Děti sbírají perníky po jednom a nosí je na své území. Pokud je temnota chytí, perníček musí nechat na místě a musí si nabít svou sílu dotykem bambulky. Pokud se dítě rozhodne vyměnit bambulku za perníčky, stává se rod oslabený pro celou hru a každý den musí odevzdat jeden plod, který získá. Rod, který našel nejvíc perníčků, má možnost najít zlatou niť.

V další části hry děti staví vlastní perníkovou chaloupku z přírodního materiálu. Chaloupku ozdobí perníčky, které nasbíraly při hře. Na závěr hry každá skupinka před svou chaloupkou sehraje pohádku.

Skřítkci, kteří sesbírali nejvíc perníčků, získávají 3 plody, další dva plody a skřítkci, kteří skončili třetí, získávají jeden plod. Zlatá niť se nalepí na herní plán tak, aby propojila perníkovou chaloupku a vítězné skřítky. Za stavbu chaloupky a představení získávají všechny rody shodně po jednom plodu. Jeden plod navíc dostane rod, na kterém se děti shodnou.

Tři oříšky pro popelku

Krátce dětem vyprávíme pohádku tak, aby uhodly její název a samy ji dovyprávěly. Aby děti osvobodily pohádku, musí splnit několik úkolů. Úkoly mohou plnit v libovolném pořadí.

1. Děti musí přebrat hrách a čočku.
2. Ušít šaty z materiálů, které jsou k dispozici.
3. Najít své hnízdo, hnízda jsou barevně rozlišena podle rodu. Sestřelit ho míčky a splnit úkoly, ukryté v oříškách (místo oříšků použijeme pouzdra z kindervajíček). Úkoly: Jak se jmenuje kůň z pohádky Tři oříšky pro Popelku? Jakou měl barvu? Jak se jmenuje sova z pohádky?
4. Ve vytvořených šatech předvést taneční scénu.

Hodnotíme čas a kvalitu splnění úkolu.

O Krakonošovi

Dětem vyprávíme příběh o Krakonošovi. Vyprávění zakončíme tím, že Krakonoš má rád přírodu a vždy se o ni dobře staral. Teď ale kvůli Temnotě vše zapomněl. Je potřeba, aby mu skřítkci znalosti z přírody připomněli.

Ke hře potřebujeme kartičky s obrázky zvířat a rostlin. Na další kartičky napíšeme správné a špatné názvy rostlin a zvířat. Rody skřítků hledají v lese kartičky. Pod každou kartičkou jsou vždy možnosti.

Hodnotíme množství správných odpovědí. Rod, který dosáhne nejlepšího výsledku, půjde hledat zlatou nit'.

O čertech

V Temnotě se ztratilo více pohádek najednou. Pohádky mají společného hlavního představitele, a to čerta. S dětmi si povídáme o pohádkách, ve kterých se vyskytuje čert. Úkolem dětí je procházet temnou roklí a hledat duše čertů, které jsou schované ve žlutých schránkách. Aby to nebylo jednoduché, samotní čerti si je hlídají. Každý skřítek má tři životy, pro případ, že by ho čert chytl.

Hra: V roklí rozházíme obaly z kindervajíček, do 12 z nich schováme obrázek čerta a zbytek bodově ohodnotíme. Někdo z vedoucích si vezme kostým čerta a jeho úkolem bude chytat děti. Děti přebíhají roklí a hledají schránky s duší. Když je skřítek chycen čertem, odevzdá mu jeden život (korálek). Pokud už žádný život nemá, musí zůstat na okraji a čekat na ostatní z rodu. Hodnotíme celkový počet bodů, obrázky s čerty jsou obodovány nejvýše. Rod, který získá nejvíce bodů, získá tři plody a zlatou nit' od čerta.

Tři zlaté vlasy děda Vševěda

Vyprávíme pohádku, dokud ji děti neuhádnou. Děd Vševěd přišel v Temnotě o všechny svoje znalosti. Skřítki mu mohou pomoci jedině tak, že odpoví na všechny otázky tak, jak by to dokázal děd Vševěd. Skřítki pak odpovědi předají Vševědovi a tomu se paměť obnoví.

Hra: Na papír připravíme 20 libovolných otázek (můžeme připravit příklady z matematiky nebo úlohy z dalších předmětů). Otázky dáme do obalu z kindervajíček a poschováváme je v lese. Děti otázky hledají, po zodpovězení otázky, musí schránku vrátit na původní místo. Když zodpoví všech dvacet otázek, hledají děda Vševěda. Ten odpovědi zkontroluje a předá zlatou nit'. Kostým děda Vševěda se skládá z bílých vlasů a vousů, hole a dlouhého pláště.

Hodnotíme podle rychlosti. Za každou špatnou odpověď přičteme jednu minutu.

Vlastní pohádky

Heslo dne zní: „Odpočívajte, ale tak, abyste mi ukázali, jak jsou vám pohádky milé a jak je máte rádi.“ Úkolem každého rodu skřítků je vymyslet si pohádku a tu zahrát

ostatním rodům. Vymyšlením nových pohádek se pohádky stanou odolnější a budou chráněni proti Temnotě. Při přípravě se musí zapojit všechny děti.

Hodnotíme všechny rody stejně. Zlatá nit se nehledá, protože děti žádnou pohádku nezachraňují, ale všechny je posilují.

Ukončení etapové hry

Ukončení hry probíhá v podobě slavnosti, kde královna Fantazie děkuje za pomoc. Skřítkci jsou proměněni zpět v děti. Královna Temnoty prosí o milost a děti mají rozhodnout, zda ji zničit nebo odpustit. Na závěr probíhá bál v předem připravených pohádkových maskách. (Foglová, 2006)

- **STARÉ POVĚSTI ČESKÉ**

Pro etapovou hru využijeme jména historických rodů (rod Děčanů, rod Vršovců, rod Drahelčický, rod Litoměřiců, rod Běchoviců, rod Stadiců). Během hry se bude rozšiřovat „strom života“ rodů. Strom života bude představovat lípa. Strom bude mít větve podle počtu rodů. Tento strom zatím nemá listy, ty budou odměnou za statečnost. Děti předem rozdělíme do skupinek (rodů) tak, aby skupinky byly vyrovnané. Každý rod dostane svoji barvu a vytvoří si vlastní znak. Znak si rody umístí ve společenské místnosti tam, kde bude rod sedávat.

Jednotlivé etapy hry:

Příchod do zaslíbené země

S úvodním vyprávěním nám pomůže kniha Staré pověsti české, autorem je Alois Jirásek. Úkolem dětí je vytvořit maketu osady a příbytek, do kterého se celý rod vejde. Pak si každá skupinka připraví krátké poděkování přírodním silám. Stavba osady probíhá v lese. Jednotlivé rody po splnění úkolu odměníme listy lípy.

Proslov: Poté co vojvoda Čech vyšel na horu Říp, věděl, že našel přesně to místo, které hledal. Druhý den ráno vystoupil na Říp společně se svým lidem a pronesl slavnostní řeč.

Úkolem každé skupinky je zjistit, jaký proslov vojvoda Čech pronesl. Pro každou skupinku připravíme obálky s rozstříhaným proslovem („Již si nebudeme stýskati, neboť jsme našli kraj, kde zůstaneme a sídla zarazíme. Vězte, to je ta země, kterou jste hledali. Často jsem o ní mluvil a sliboval, že vás do ní uvedu. To je ta země zaslíbená, zvěře a ptáků plná, medem oplývající. Ve všem budete míti hojnost a bude nám dobrou

obranou proti nepřítelům. Hle, země po vaší vůli! Jen jména nemá, rozvažte, jakým jménem by měla být jmenována. Tvým! Tvým nechť se jmenuje! Po tobě ať nosí jméno! A tak dostala naše země jméno Čechy. Vítej, země svatá, nám zaslíbená! Zachovej nás zdravé, zachovej nás bez ourazu a rozmnož nás od pokolení k pokolení, až do věků!“).(Foglová, 2006, s. 114) V každé obálce je tedy část textu a ještě návod, kde najdou další obálku. První obálku skupinky dostanou.

Skupinka, která jako první najde všechny obálky, proslov poskládá a přečte, získává tři listy.

Lov

V té době pobíhalo v okolí mnoho zvířat. Muži se vydávali na lov, aby naplnili všechny chlěvy. Rody se vydají odchytávat zvěř. Cílem bude získat co nejvíce druhů zvířat. Zvířata musí nejprve vystopovat, a pak po jednom lovit. Každé stádo má svého vůdce, který ostatní chrání. Pokud vůdce někoho chytí, dotyčný zůstává uvězněn ve stádě.

Hra: Pro každou skupinku připravíme cestu k lovišti pomocí fáborků. Ohraničíme plochu, kde se loví, tam rozmístíme obrázky zvířat. Na okraji hrací plochy má každý rod své útočiště pro odkládání úlovků. Zvířata se loví po jednom kusu. Vedoucí v hrací ploše hlídají zvířata. Koho vedoucí chytí, je uvězněn a hra pro něj skončila. Doba lovu trvá asi 30-45 minut. Tři listy získá rod, který ulovil nejvíce zvířat.

Ozdoby, nádobí a zbraně

V zimním období se rody scházely a společně trávily večery. Ženy šily oblečení a muži vyráběli zbraně. Někteří tvarovali z hlíny misky a hrnce, a pak je vypalovali v pecích.

Děti si zkusí vyrobit luky (prut, provázek) a šípy (klacíky).

Z keramické hlíny vytvoří různé druhy nádobí. Výrobky necháme zaschnout a poté je vypalujeme. Vykopeme díru hlubokou asi jeden metr, do jámy vložíme výrobky a zakryjeme ji plechem. Na plechu rozděláme oheň a udržujeme ho po dobu pěti hodin.

Z kůže, provázků, korálek vyrábí děti libovolné ozdoby.

Kazi

Vojvoda Krok měl tři dcery. Všechny tři měly schopnost věštit budoucnost a byly nesmírně talentované. Kazi měla schopnost léčit různé choroby. Zнала kdejakou rostlinu a pomocí ní dokázala hojit rány.

Ve vymezeném prostoru rozmístíme obrázky rostlin. Do prostoru rozložíme také kartičky s názvy rostlin. Děti mají za úkol sesbírat maximum obrázků a kartiček

s názvy. Pak se celá skupinka sejde a dá dohromady, co sesbírala. Ke každému obrázku rostliny musí mít také správnou kartičku s názvem. Pokud skupinka nemá obrázek nebo kartičku, má možnost výměny s ostatními skupinkami. Tuto didaktickou hru můžeme obměnit tak, že místo rostlin připravíme obrázky zvířat, mapové značky, apod.

Hodnotíme počet získaných rostlin se správným názvem. Pokud název není správný, strháváme body. Skupinka, která získala nejvíc bodů, dostane tři lipové listy.

Libuše

Libuše byl nejmladší dcera Krokova, po jeho smrti vládla právě ona. Byla velmi krásná a moudrá, přesto se ale mužům nezamlouvalo, že jim vládne žena. Lid chtěl vládu muže, ale nikdo nedokázal říct, kdo by to měl být. Libuše se rozhodla, že lidu poradí, kde hledat nového vojvodu. Zahleděla se k horám a začala věštit.

Hra: Věštbu rozdělíme na části a napíšeme na očíslované kartičky. Kartičky rozházíme v lese. Jeden z každé skupinky sedí na vymezeném místě a zapisuje jednotlivé části věštb. Ostatní členové skupinky hledají kartičky, jejich obsah si musí zapamatovat a běží ke svému zapisovateli. Cílem hry je, co nejrychleji získat celou věštbu.

Věštba: „*Hle, za oněmi horami v Lemuzích je řeka neveliká, Bělina jménem. Blízko té je dědina, v ní Stadiců rod. Od té dědiny nedaleko je ouhle na dél i na šíř sto dvaceti kroků, ouhle divná, ležít uprostřed mezi tolika rolemi, a přece k žádné nenáleží. Tam oře váš vojvoda dvěma strakatými voly. Jeden vůl má hlavu bílou, druhý jest od čela po hřbetě bílý a má zadní nohy bílé. Nyní vezměte sukni a plášť i převleky, jak se na knížete sluší, jděte a vyříd'te muži vzkázání od národa a ode mne a přiveďte sobě knížete a mně manžela.*“ (Foglová, 2006, s. 134)

Starověké hry

Naši předkové se také dokázali bavit. Hry se v minulosti často spojovaly s náboženským rituálem.

U každé hry je vždy jeden vedoucí, skupinky se na stanovištích střídají.

Hry: 1. Skoky v pytli

2. Prolézání- Mezi stromy zamotáme provaz, úkolem je prolézt bez doteku.

3. Běh- Běh ve velkých gumových holínkách se lžičkou plnou vody.

4. Patlání- Skupinka, co nejoriginálněji, zapatlá obličej jednoho člena.

5. Střelba- Na prostěradlo nakreslíme kance. Do prostěradla vystříhneme díry, a obodujeme je. Úkolem je trefit se míčkem do otvorů.

Ukončení etapové hry

Na závěr hry si každý připraví kostým pro slavnostní příležitost. Slavnosti se zúčastní také kněžna Libuše, která vyhlásí nejúspěšnější rod. Každému zúčastněnému pak předá pamětní diplom. (Foglová, 2006)

- **PO STOPÁCH ROBINSONA**

Hra je inspirována knížkou Robinson Crusoe. Cílem hry je naučit děti tábornickým dovednostem. Po příjezdu na místo seznámíme děti s příběhem. Přečteme jim z knížky část o ztroskotání lodi.

Jednotlivé etapy hry:

První etapa

Stejně jako Robinson neznal ostrov, i děti přijely do neznámého prostředí. Proto prvním úkolem bude poznat okolí. Během vycházky si děti budou snažit zapamatovat důležitá místa a později nakreslit plánek okolí.

Druhá etapa

Aby Robinson přežil, potřeboval zbraně na lov zvěře. Děti si vyzkouší, jak jsou zručné a zkusí si vyrobit oštěp nebo luk a šíp. Nástroje pak použijeme na střeleckou soutěž.

Třetí etapa

Děti rozdělíme do skupinek. Každá skupinka bude mít k dispozici tři sirky. Úkolem bude připravit malé ohniště, zapálit oheň a udržovat ho tak, aby přepálil provázek, přivázaný asi 40cm nad ohništěm. K rozdělání ohně děti nesmí použít papír, ale pouze chrastí a dřívka z lesa. Vyhrává skupinka, které se úkol podaří splnit jako první.

Čtvrtá etapa

Děti si vyrobí libovolný výrobek z kůže.

Pátá etapa

Děti vymyslí znak Robinsona Crusoe.

Šestá etapa

Hra: Uprostřed hracího pole umístíme věc, která bude představovat Robinsonova přítele Pátka. V jeho okolí se pohybují lidojedi s míčky. Děti mají za úkol Pátka osvobodit. Ale musí to udělat tak, aby nebyly trefené míčkem. Vyhrává ten, kdo Pátka osvobodí.

Sedmá etapa

Aby se Robinson dostal z ostrova, zkoušel vyrobit člun. Děti si zkusí vyrobit ze dřeva model lodě nebo voru. Pak uspořádáme závody těchto modelů.

Hru zakončíme přečtením části knihy, kde se Robinson loučí s ostrovem.
[testni.okamzite.eu/program/ceteh/Robinson.doc, cit.23.4.2012]

- **PO STOPÁCH LOVCŮ MAMUTŮ**

Hra začíná příchodem pralidí. Ti mají na sobě kožešiny a v ruce nesou luk s šípy, sekeru a na tyči ulovené zvíře. Pralidi seznámí děti s etapovou hrou. Hra je napsaná podle knihy Lovci mamutů od Eduarda Štorcha. Úkolem dětí ve hře je ulovit mamuta. Toho získají v podobě rozstříhaného obrázku. Děti jsou rozděleny do skupinek. Za každý úkol získá skupinka dílky z obrázku podle toho, jak bude úspěšná.

Jednotlivé etapy hry:

Lov zubra (legenda str. 27-28)

Úkolem skupinek je vyrobit z přírodních materiálů luk a šíp. Poté se koná střelba na terč. Hodnotí se úspěšnost střelby, a také kvalita luku a šípu.

Boj s medvědem (legenda str. 84-88)

Družstva si vyrobí oštěp a hází na medvěda (terč). Každý člen družstva má tři pokusy.

Skalní malba (legenda str. 107)

Každá skupinka nakreslí na velký karton černou temperou pravěké zvíře.

Stopování (legenda str. 112)

Skupinka má za úkol najít stopu zvířete a pomocí sádry stopu odlít. Odlévání se dělá společně nebo dětem dopředu odlévání předvedeme.

Boj mezi tlupami (legenda str. 163)

Ke hře potřebuje každý staré srolované ponožky. Hraje se na volejbalovém hřišti. Skupinky hází, co nejrychleji ponožky na druhou polovinu hřiště. Prohrává to družstvo, které má na své polovině více ponožek.

Zápas o místo náčelníka (legenda str. 166-167)

Z každého družstva je vybrán jeden bojovník. Dva bojovníci spolu zápasí ve vymezeném poli tak, že mají ruce zkřížené na prsou a skáčou po jedné noze. Úkolem je vytlačit soupeře z vymezeného pole během stanoveného časového limitu.

Ukončení etapové hry

Všichni účastníci dostanou diplom s mamutem a medvědí dráp, který je vyrobený z moduritu. (Rajtr, 2007)

- **KRÁLOVSTVÍ ZLATÉ VÍLY**

Námět: V lesním království vládne Zlatá víla. Toto království je v nebezpečí, protože čaroděj Černovous zaklel Zlatou vílu ve starý dub. Strašidla se snaží vílu zachránit, a tak hledají pomoc u dětí.

Popis hry: Ke hře potřebujeme herní plán. Na velký papír nakreslíme starý dub a na něj velké plakající oči. Dub má tolik větví, kolik je soutěžních skupinek. Na každé větvi je špendlík s provázkem. Na provázek budou děti navlékat žaludy (korále), které získají. Vedle plakátu je umístěna Moudrá kniha, ta je plná rad.

Etapovou hru dětem představíme v den příjezdu. Úvodní vyprávění by měl doplnit tanec různých skřítků. Ty se pak s dětmi dají do diskuze a přesvědčí je, aby jim se záchranou Zlaté víly pomohly. Děti jsou rozděleny do skupinek.

Jednotlivé etapy hry:

Abeceda

Čaroděj Černovous zjistil, že se děti rozhodly skřítkům pomoci. Začal hrozně zuřit a rozhodl se, že smaže všechna písmenka. Bez písmenek jsou děti bezradné.

Hra: Pro každou skupinku připravíme kartičky s obrázky. Každý obrázek začíná na jedno písmeno abecedy. Kartičky rozmístíme na louce. Děti po jednom vybíhají a postupně skládají abecedu. První člen skupinky musí najít obrázek začínající na písmeno A. Když ho objeví, zařadí se na konec družstva a jde na řadu další člen skupinky, ten musí najít obrázek, začínající na písmeno B. Hra končí, když skupinka seřadí celou abecedu. Skupinka může napovídat hráči, který právě hledá obrázek.

Nejrychlejší skupinka získá tři žaludy.

Černovousovy úkoly

Zlý čaroděj Černovous si pro děti připravil velmi těžké úkoly. Úkoly by dětem mohly pomoci vysvobodit Zlatou vílu.

Úkoly jsou rozmístěny na stanoviště.

1. Složit rozstříhaný obrázek.
2. Spočítat určitý druh stromů v okolí.
3. Najít a uhádnou hádanku.

4. Do tajné skrýše umístíme materiál na výrobu šperku, děti ho musí najít a vyrobit šperk.

5. Vymyslete si a nakreslete obrázek strašidylka, které vaši skupinu ochraňuje.

6. Hod šiškami na cíl.

7. Překážková dráha pro každého člena skupinky

Skupinka, která získá nejvíc bodů, dostane tři žaludy, druhá skupinka dostane žaludy dva a třetí jeden.

Záchrana zvířat

Zlý čaroděj Černovous začaroval v lese zvířata, protože dělala velký hluk. Děti musí zvířata zachránit, jen tak mohou pomoci Zlaté víle. Nápověda z Moudré knihy zní: „Získatí zvíře, které zde již není, opět zřít ptáka, jenž tu není, toť cesta blíže k lesní paní. Černovous zahalil číslem každé zvíře. Získej číslo, získáš zvíře. Získej zvíře, uzříš zlatou vílu dřívě.“ (Foglová, 2008, s. 15)

Hra: Každému dítěti připevníme na záda papír s číslem a obrázkem zvířete. Děti se rozmístí po vymezeném prostoru a hledají členy z ostatních skupinek. Číslo a zvíře ostatních členů si zapíší na papír. V prostoru se pohybuje kromě dětí také Chatarcha(vedoucí), ten všem škodí (kontroluje správný průběh hry).

Za každé číslo dostane hráč jeden bod, za správně poznané zvíře dostane body tři. Stejně tak se každému body, pokud byl viděn, odčítají. Na závěr se sečtou body všech členů skupinky.

Otázky

Děti úspěšně plní úkoly a Černovou ví, že jeho síla není už tak velká. Tentokrát musí vymyslet opravdu náročný úkol. Nachystal si pro děti těžké otázky a doufá, že děti ještě nemají mnoho vědomostí.

Připravíme si kartičky s otázkami. Otázky mohou být libovolné. Skupinky si postupně tahají otázky. Pokud odpověď některá skupinka neví, mají šanci ostatní. Pokud otázku zodpoví správně, získá skupinka bod. Tato hra je ideální při nepříznivém počasí.

Noční hra

Čaroděj Černovous ukryl před světem slunce. Všude je tma. Černovous doufá, že se děti tmy bojí, a tak nedokážou úkol splnit.

Děti nakreslí na papír to, z čeho mají největší strach. Pak po jednom nebo po dvojicích vyrazí po cestě, která je osvětlená svíčky. Cestou je nikdo nestraší! Cíl je zapálený oheň, u kterého je vedoucí, do ohně pak všichni společně vhodí svůj strach.

Mapové značky

Zlý čaroděj Černovous odstranil všechny značky, které lidem pomáhaly, aby se v lese vyznali.

Připravíme si kartičky s mapovými značkami a jejich názvy. Každou značku a název vyrobíme třikrát. Kartičky rozmístíme po louce. Skupinky vyrazí do prostoru a snaží se posbírat, co nejvíce kartiček. Když jsou všechny kartičky vysbírané, děti se je snaží spárovat. Aby získaly tři body, musí mít kartičku s mapovou značkou, její název a musí je mít třikrát. Pokud mají pár jen jednu, získají pouze jeden bod. Proto dochází k obchodování mezi skupinkami.

Tuto hru můžeme obměnit tak, že místo mapových značek použijeme rostliny nebo zvířata.

Ukončení etapové hry:

Posledním úkolem je najít truhlu Zlaté víly. Pokud se to dětem podaří, dobro zvítězilo nad zlem a Černovous byl poražen. Skupinky dostanou společný dopis, ve kterém bude popis místa, kde se truhla nachází. V truhle budou schovány diplomy, odměny a děkovaný dopis od víly. (Foglová, 2008)

1.5.2. Vycházky a výlety

Výlety do přírody by měly být součástí každého programu. Vyučující by měl mít naplánované vhodné cíle, kam s dětmi vyrazit, ještě před odjezdem na školu v přírodě.

Zapletal (2003, s. 9) definuje vycházku jako „*krátkodobý pobyt pod volnou oblohou trvající zpravidla dvě až pět hodin. Slovem výlet důsledně označujeme podniky celodenní, nejméně šestihodinové*“

Výlety nebo vycházky do přírody bychom měly podnikat bez ohledu na roční dobu, v každém ročním období můžeme objevovat jiné krásy přírody. V České republice je mnoho kouzelných míst, které stojí zato navštívit. Naše republika je pro vycházky a výlety ideální, lesy najdeme až na třetině republiky a rostlinstvo a živočišstvo je

v přírodě bohatě zastoupeno. Pobyt v přírodě můžeme spojit také s poznáváním nových věcí. Zvířata a rostliny některé děti znají pouze z obrázků nebo z televize. Ale osobní poznání zanechá na dětech silnější zážitek. Děti si lépe zapamatují to, co mají spojeno se zajímavou činností nebo pěkným zážitkem.

Při přípravě vycházky nebo výletu je dobré použít co nejpodrobnější mapu místa, kde se škola v přírodě nachází, ideální je měřítko 1:50 000. Vezmeme kružítko a vytvoříme kružnici o poloměru 10cm, 15cm a 30cm. Tím jsme si vymezili oblast vycházek, výletů pěšky a výletů, při nichž musíme využít dopravní prostředky. V těchto pásmech pak hledáme zajímavé cíle, jako zámky, zříceniny, skalní města, říční zátoky, rybníky nebo přírodní rezervace. Při plánování výletu nebo vycházky bychom měly dobře připravit program tak, aby se děti dozvěděly něco nového, posílily své zdraví, zlepšily fyzickou zdatnost a také, aby se upevnily vztahy v kolektivu. Nestací tedy jen vybrat místo, ke kterému s dětmi dojdeme. Důležité je promyslet hru nebo pozorování pro cestu tam i zpět. Je dobré, když děti na vycházku nalákáme, děti budou natěšené a cesta jim bude lépe utíkat.

Program vycházky nebo výletu se skládá z aktivit při cestě k cíli, činnosti u vytyčeného cíle a aktivit při cestě nazpět. Podle Zapletala jsou pro děti nejoblíbenější činnosti hry. Zaujímou je ale také tábornické dovednosti. Děti se mohou naučit to nejdůležitější pro pobyt v přírodě, jako je stavba přístřešku, orientace v přírodě, práce s mapou, první pomoc apod. Během výletů mají děti ideální příležitost poznávat přírodu. Zdá se, že děti o přírodu nemají zájem, a tak je našim úkolem zájem v nich vyvolat a přiblížit jim krásy přírody. Během vycházek a výletů můžeme najít prostor i pro tvořivou činnost. V přírodě je spousta zajímavých materiálů, které děti mohou využít k tvorbě vlastních výrobků.

I když máme program perfektně naplánovaný, musíme počítat s jeho úpravami. Může se naskytnout nečekaná příležitost k lepší činnosti nebo nám nemusí vyjít počasí. Někdy jsou děti příliš unavené, a tak je potřeba improvizovat a plánovaný program nahradit jiným. (Zapletal 2003)

1.5.2.1. NÁVRHY AKTIVIT PRO VYCHÁZKY A VÝLETY

Zde uvádím hry a činnosti, kterými se mohou děti zabavit během vycházky nebo výletu, aby jim cesta lépe utíkala.

Plížená: Indiánští zvědové se snaží dobýt pevnost. Pokud hlídka někoho spatří, zavolají jeho jméno a ukážou na něj. Indián, který byl spatřen, už dál nehraje.

Horká půda: Hlídač střeží vymezené území. Ostatní podle odvahy libovolně probíhají územím. Hlídač se je snaží chytit, a když se mu to podaří, chycený se stává jeho pomocníkem.

Poutnická hůl- Dříve lidé chodívali na výlety s holí. Na holích mívali připevněné štítky památek, které navštívili. Děti si mohou z vhodné větve vyrobit vlastní poutnickou hůl. Pokud mají sebou nůž, mohou ji ozdobit výřezy.

Závody lodiček: Z borové kůry si každé dítě vyrobí lodičku. Lodičky pak u potoka vypustíme a pozorujeme, která pluje nejlépe.

Test silných paží: Najdeme vhodnou větev a vyzkoušíme, kolik, kdo dokáže udělat shybů.

Mechy: V lese budeme pozorovat mechy. Kolik druhů během vycházky objevíme a jak se od sebe liší? (Zapletal, 2003)

Procházka s mapou: Děti mají k dispozici mapu a společně s učitelem prochází naplánovanou trasu. Učitel vysvětluje dětem práci s mapou a cestou průběžně ukazuje, podle čeho se orientuje.

Zkouška orientačního smyslu: Mezi dva klacíky natáhneme pět metrů dlouhý provázek. Žáky odvedeme asi 10 metrů od provázků. Žákům zavážeme oči a zatočíme s nimi. Jejich úkolem je protnout provázek. (Kirchner, Hnízdil, 2004)

Co zmizelo: V přírodě vybereme asi patnáct věcí (šišky, kamínky, listy,...). Jeden z hráčů si přírodniny pozorně prohlédne. Někdo z žáků pak dvě přírodniny odebere nebo změní jejich umístění. Hráč musí uhádnout, co se změnilo.

Galerie: V lese nasbíráme různé přírodniny. Z těch pak žáci na cestě vytváří obrázky. Pokud chceme obrázky uchovat, lepíme přírodniny na karton.

Hnízda: Každý žák si klacíky orámuje své stanoviště (hnízdo). Do hnízda položí čtyři šišky. Cílem hry je získat, co nejvíce šišek do hnízda. Žák získá další šišku, tak že ji nepozorovaně vezme hráči, který si své hnízdo nehlídá. (Holeyšovská, 2009)

Chůze po slepu: Dítěti zavážeme oči a vedeme ho za ruku po zvolené trase na bezpečném místě. Dítě dostává pokyny, aby se mohlo vyhnout překážkám. Při této aktivitě se rozvíjí týmová spolupráce.

Hledání geometrických tvarů: Zvolíme geometrický tvar, který se bude během procházky hledat.

Počítání: Během procházky budou děti hledat věci začínající na zadané písmeno. Kdo najde nejvíce věcí, vyhrává. (Warner, 2004)

Bouře: Hraje se v průběhu celé vycházky. Někdo zakřičí: „Bouře“. Pak zůstane stát na místě se zavřenýma očima a nahlas počítá do pěti. Ostatní se musí co nejrychleji schovat. Kdo se nestihne schovat nebo je viděn, má trestný bod.

Otisk kůry: Kůry mají zajímavou strukturu. Pomocí papíru a pastelky můžeme udělat sbírku rozdílných otisků kůry.

Neviditelný zvěd: Vybraní zvědové se vydají po cestě napřed. Na domluvené vzdálenosti se schovají maximálně dva metry od cesty. Ostatní je hledají, ale nesmí opustit cestu. Zvěd, který není nalezen. Získá 5 bodů. Za každého objeveného zvěda získá ten, kdo ho objevil jeden bod. (Červinka, 2002)

2. METODY PRÁCE

2.1 POUŽITÉ VÝZKUMNÉ METODY

Pro výzkumnou část jsem použila metodu dotazníkovou, metodu pozorování a metodu strukturovaného rozhovoru.

Kvantitativní výzkum

Autoři pedagogického slovníku definují kvantitativní výzkum „jako ustálené označení pro metodologii výzkumu v pedagogice a v sociálních vědách, která je založená na pozitivismu. Zdrojem poznání je pouze objektivní a co možná nejpřesnější zkoumání reality, podobně jako v přírodních vědách. Cílem výzkumu je objasňování jevů na základě vědecké teorie a ověřování hypotéz. Nálezy je žádoucí prezentovat tak, aby splňovaly požadavek reliability, validity a reprezentativnosti výběru a pokud možno byly vyjádřeny kvantitativními daty. Hlavní metody: experiment, pozorování, dotazník, rozhovor. Mezi kvantitativní metodologií není kontradiktorní vztah, nýbrž obě se doplňují a kombinace jejich metod umožňuje celistvější poznání.“(Průcha, 2009, s. 140)

2.1.1. Dotazník

Dotazník je jednou z nejfrekventovanějších metod zjišťování údajů, slouží jako zdroj informací o žácích, třídě, učitelích nebo škole. Jednotlivé prvky dotazníku se nazývají otázky nebo položky. Osobám, které dotazník vyplňují, se říká respondenti. (Mertin, Krejčová, 2012)

Každý dotazník musí mít stanovený konkrétní cíl a promyšlenou strukturu.

Při formulování otázek by měl autor vhodně klást slova tak, aby otázky byly pro respondenty srozumitelné. Autor by se měl vyvarovat dvojitému otázkám, protože se může stát, že respondent pak odpoví jen na jednu z nich. Otázky by měly být jednoduché a smysluplné, neměly by vzbuzovat předpojatost. Není vhodné používat záporné výrazy, protože se často přehlédnou a respondent potom odpovídá na kladnou otázku.

Znění otázek je třeba přezkoušet v sondě. Vhodné je k tomu interview, u kterého respondent vysvětluje, jak rozumí každé otázce.

V dotazníku dělíme otázky podle stupně otevřenosti na otázky uzavřené, polozavřené a otevřené. Uzavřené otázky jsou takové, které poskytují hotové alternativní odpovědi. Aby odpovídání nebylo zkreslené, je důležité nabídnout respondentovi možnost odpovědi „Jiné“. Pak se jedná o polozavřenou otázku. Otevřené otázky dávají velkou volnost odpovídání. Otázky respondenta neomezují a nepodsouvají mu žádnou volbu. Délka dotazníku musí být taková, aby výzkumník získal potřebné informace a zároveň neunavoval respondenty.

Při posílání dotazníku poštou, musí výzkumník uvažovat o návratnosti. „Návratnost znamená poměr počtu odeslaných dotazníků k počtu vyplněných a vrácených dotazníků“ (Gavora, 2000, s. 130) Vratnost nikdy není 100%, za minimální návratnost dotazníků se považuje 75%, ale připouští se i nižší.

Při shromažďování dotazníků musíme nejdříve dotazníky zkontrolovat a vyřadit ty, které jsou špatně vyplněné. Před statickým zpracováním výsledků je potřeba odpovědi kategorizovat. Při analýze výsledků jednotlivých položek dotazníků chceme zjistit, jaká je typická hodnota měřeného znaku. (Chráska, 2000)

Tvorba dotazníků není jednoduchá, ale jedná se o ekonomický výzkumný nástroj. Při malé investici času můžeme získat velké množství údajů. Proto je dotazník jednou z nejčastěji používaných metod. (Gavora, 2000)

Pro výzkumnou část své diplomové práce jsem zvolila metodu dotazníku. Formulovala jsem uzavřené, polozavřené i otevřené otázky.

2.1.2. Pozorování

Pozorování je nejstarší a nejrozšířenější metodou pedagogického výzkumu. Je to nejdůležitější způsob shromažďování materiálu. Chráska (2007, s. 151) definuje pozorování podle Průchy (2001) jako „sledování smyslově vnímatelných jevů, zejména chování osob, průběhu dějů aj.“ Gavora (2000, s. 93) uvádí definici pozorování jako „sledování činnosti lidí, záznam (registrace nebo popis) této činnosti, její analýzu a vyhodnocení

Pozorování lze dělit podle různých hledisek. Podle nároků na čas můžeme pozorování dělit na krátkodobé a dlouhodobé. O krátkodobé se jedná, pokud pozorování netrvá déle než jednu vyučovací jednotku. Dlouhodobá pozorování jsou označována jako pozorování longitudinální a mohou probíhat na týchž subjektech po řadu let. Podle toho,

kdo pozorování provádí, můžeme rozlišit pozorování jiných (extrospekce) a sebepozorování (introspekce).

Pokud se pozorovatel přímo setkává s předmětem pozorování, jedná se o pozorování vlastní (přímé), v případě, kdy pozorovatel pracuje s různými výpověďmi o předmětu zkoumání, jde o pozorování zprostředkované (nepřímé).

Pozorování můžeme také rozlišovat na pozorování standardizované a nestandardizované. Standardizované je pozorování, které spočívá v záměrném, cílevědomém a relativně objektivním sledování jevů, které nebyly vyvolány zásahem pozorovatele. Nestandardizovaným pozorováním označujeme běžná školní pozorování, která jsou poznamenána subjektivitou a intuitivním přístupem.

Mertin a Krejčová (2012) upozorňují na spolehlivost pozorování. Má-li být pozorování reliabilní, musí být maximálně objektivní. Subjektivizaci pozorování způsobuje řada příčin, například Haló efekt, předsudky, stereotypizace, tradice nebo shovívavost pozorovatele.

Závěry, ke kterým díky pozorování dojdeme, by měly poskytnout poznatky pro efektivnější práci se žáky. Umožňují učitelům seznámení se třídou a potom snadnější přizpůsobení se žákům i kolektivu. (Mertin, Krejčová, 2012)

Ve své práci jsem použila metodu pozorování. Sledovala jsem průběh školy v přírodě. Pozorovala jsem chování žáků a jejich reakce na probíhající program.

2.1.3. Rozhovor (Interview)

Interview je výzkumná metoda, která zachycuje fakta, ale umožňuje také hlouběji proniknout do postojů respondentů. Slovo interview se skládá ze dvou částí, inter (mezi) a view (názor, pohled). Jedná se o interpersonální kontakt. (Gavora, 2000)

Chráška (2007, s. 182) definuje rozhovor jako „metodu shromažďování dat o pedagogické realitě, která spočívá v bezprostřední verbální komunikaci výzkumného pracovníka a respondenta.

Interview obsahuje otázky a odpovědi. Používají se otázky otevřené, uzavřené a polootevřené. V průběhu interview může výzkumník otázky přeformulovat, žádat o vysvětlení nebo položit dodatečné otázky.

Rozhovor můžeme rozdělit na strukturovaný, polostrukturovaný a nestrukturovaný. U strukturovaného rozhovoru jsou otázky pevně dány, jedná se o ústní dotazník.

Nestrukturovaný rozhovor má stanovené téma a obsahový rámec, otázky se doplňují podle toho, jak se rozhovor odvíjí. Respondent má u odpovědí úplnou volnost. Polostrukturovaný rozhovor je kompromisem mezi těmito dvěma možnostmi. Je dáno obsahové schéma a základní otázky. Další otázky vznikají v průběhu.

Interview vyžaduje větší časovou náročnost než dotazník. Výhodou je možnost přizpůsobit se vzniklým situacím. Úspěšnost interview závisí na raportu, tedy na navázání přátelského vztahu a vytvoření otevřené atmosféry. (Gavora, 2000)

Zpracování, vyhodnocování a interpretace výsledků rozhovorů je skoro identické jako u výsledků získané metodou dotazníku.

Ve výzkumné části své práce jsem použila strukturovaný rozhovor. Připravila jsem si tři otevřené otázky a v průběhu rozhovoru jsem pokládala doplňující otázky, abych získala kompletní odpovědi.

Pro zjištění současného stavu škol v přírodě jsem použila metodu dotazníku, pozorování a rozhovoru. Stanovila jsem následující hypotézy.

H1. Lze předpokládat, že školy na vesnici budou školu v přírodě organizovat méně často, než školy ve městě, protože předpokládají, že žijí v čistějším prostředí, žáci jsou v častějším kontaktu s přírodou a také kvůli finanční náročnosti.

H2. Lze předpokládat, že výuka na škole v přírodě bude realizována, ale bude oproti běžnému školnímu rozvrhu zkrácená.

H3. Lze předpokládat, že školy, které školu v přírodě neorganizují, tak činí z důvodů náročné organizace a nedostatku finančních prostředků.

H4. Lze předpokládat, že celotýdenní hra bude u dětí oblíbenější než samostatné aktivity nepropojené celotýdenní hrou, protože u celotýdenní hry jsou žáci motivováni příběhem.

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1. ZPŮSOB SBĚRU A ZPRACOVÁNÍ DAT

3.1.1. Dotazník

Pro výzkumnou část diplomové práce jsem použila metodu dotazníkového šetření, protože se jednalo o velký vzorek respondentů. Chtěla jsem zjistit, jestli školy v České republice pro své žáky organizují školu v přírodě. A pokud ano, jakým způsobem škola v přírodě probíhá.

Vytvořila jsem dotazník s dvanácti položkami (viz příloha č. 3). Při sestavování dotazníku jsem vycházela ze svých zkušeností. Formulovala jsem otevřené, uzavřené i polozavřené otázky. Tvorbu otázek jsem konzultovala se třemi učitelkami, které jezdí na školu v přírodě pravidelně.

V rámci předvýzkumu jsem požádala sedm učitelů, aby dotazník vyplnili. Sledovala jsem, jak respondenti na otázky reagují a kolik času jim vyplnění dotazníků zabere. Následně jsem s nimi diskutovala o délce dotazníku a o otázkách. Zajímalo mě, jestli otázkám porozuměli, jestli otázky byly vhodně položeny nebo jestli by nějakou otázku doplnili či naopak vyškrtli. Poté jsem vyslechla jejich rady a dotazník upravila tak, aby byly některé otázky konkrétnější a dotazník byl celkově účelnější. Po těchto úpravách jsem nechala dotazník vyplnit ještě třemi učiteli, abych si ověřila jeho definitivní podobu.

Pro svůj výzkum jsem potřebovala zodpovědět dotazník od učitelů 1. stupně základních škol v celé České republice. Vzorek respondentů byl vybrán tak, aby bylo pokryto, co nejširší území České republiky a byly zastoupeny školy ve městech i na vesnicích.

Výzkum probíhal v době od 1. února do 1. března 2012. Několik dotazníků jsem předala osobně, většinu jsem poslala e-mailem řediteli školy s vysvětlením. Dotazníky byly anonymní. Celkem bylo osloveno 104 škol. Vrátilo se mi 56 dotazníků. Vrácené dotazníky pokryly všechny kraje České republiky. U některých krajů bylo zastoupení vrácených dotazníků nižší, ale vzhledem k zapojení všech krajů České republiky neuvádím konkrétní počty vrácených dotazníků v jednotlivých krajích.

Tabulka č. 1 Návratnost dotazníků

POČET ROZESLANÝCH DOTAZNÍKŮ	POČET VYPLNĚNÝCH DOTAZNÍKŮ	NÁVRATNOST %
104	56	53,8

Vyplněné dotazníky jsem nejprve prošla a zkontrolovala z hlediska jejich korektnosti. Mezi dotazníky se neobjevil žádný, který by byl špatně nebo neúplně vyplněn. K dispozici jsem měla 56 vyplněných dotazníků. Dotazníky jsem rozdělila na dvě skupiny podle odpovědi na první položku, tedy jestli pořádají školu v přírodě. Tyto dvě skupiny jsem dále rozdělila podle odpovědi na druhou položku, tedy jestli učí na škole, která je na vesnici nebo na škole, která je ve městě. Poté jsem vyhodnotila jednotlivé položky.

Dotazník se skládá z 12 položek. Ti učitelé, kteří školu v přírodě neorganizují, vyplňovali pouze položky číslo 1, 2, 11 a 12, konkrétně se jednalo o 23 respondentů. Učitelé, kteří školu v přírodě organizují, vyplňovali položky 1-11 . Jednalo se o 33 respondentů.

3.1.1.1. Interpretace získaných dat

Položka č. 1

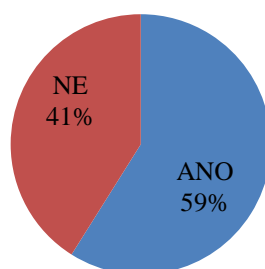
Pořádá vaše škola školu v přírodě?

a) ano

b) ne

Výsledky uvádím v tabulce v grafu č. 1 a tabulce č. 2.

Graf č. 1



Tabulka č. 2

ODPOVĚĎ	ČETNOST	%
ANO	33	59
NE	23	41
NEZODPOVĚZENO	0	0

Tuto otázku jsem zařadila do dotazníku, protože jsem chtěla zjistit, jestli je pro školy běžné pořádat pro děti školu v přírodě nebo jestli je pořádání tohoto pobytu v dnešní době spíše výjimka. Podle výsledků výzkumu na školu v přírodě jezdí 59% škol. Tento výsledek mě překvapil, protože jsem předpokládala, že většina škol, školu v přírodě organizovat nebude vzhledem k finanční náročnosti a složité organizaci. Důvody, proč 41% školu v přírodě neorganizuje, uvedu ve výsledcích položky č. 12.

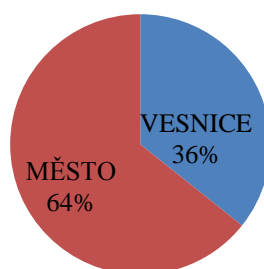
Položka č. 2

Učíte na škole, která je:

- a) na vesnici (do 2000obyvatel)
- b) ve městě

Výsledky uvádím v grafu č. 2 a tabulce č. 3.

Graf č.2



Tabulka č. 3

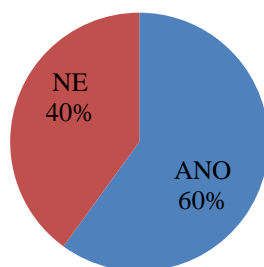
ODPOVĚĎ	ČETNOST	%
VESNICE	20	36
MĚSTO	36	64
NEZODPOVĚZENO	0	0

V dotazníkovém šetření jsou zastoupeni učitelé z měst i z vesnic. Respondenti, kteří vyplnili dotazník, jsou z 64% z města. Na vesnici učí 36% respondentů. Otázku jsem položila, protože jsem chtěla ověřit svou hypotézu, že školy na vesnicích budou školu v přírodě organizovat méně než školy ve městech.

Abych ověřila svou hypotézu, rozdělila jsem data z položky č. 2 podle toho, jak respondenti odpověděli na položku č. 1.

V grafu č. 3 a v tabulce č. 4 uvádím odpovědi na položku č. 1 (Pořádá vaše škola školu v přírodě?) pouze od respondentů, kteří učí na vesnici.

Graf č. 3

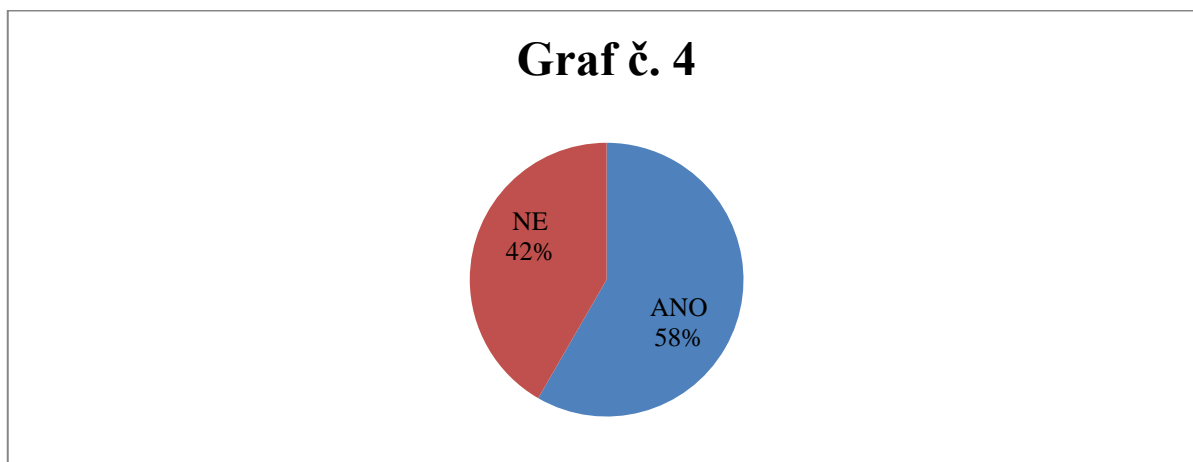


Tabulka č. 4

ODPOVĚĎ	ČETNOST	%
ANO	12	60
NE	8	40

Podle získaných dat organizuje školu v přírodě 60% respondentů, kteří učí na vesnici. 40% školu v přírodě neorganizuje. Celkový počet respondentů je ale bohužel nízký. Předpokládala jsem, že školy na vesnicích školu v přírodě organizovat spíše výjimečně, protože je škola v přírodě finančně náročná záležitost a školy na vesnicích obvykle nemají dostatečnou finanční podporu. Navíc žijí v čistším prostředí v blízkosti přírody. Jak je vidět, školy na vesnicích nevidí význam školy v přírodě jenom v pobytu v čistém ovzduší, ale třeba také ve změně prostředí a stmelení kolektivu žáků.

V grafu č. 4 a v tabulce č. 5 uvádím odpovědi na položku č. 1 (Pořádá vaše škola školu v přírodě?) pouze od respondentů, kteří učí ve městě.



Tabulka č. 5

ODPOVĚĎ	ČETNOST	%
ANO	21	58
NE	15	42

Školy ve městech organizují školu v přírodě z 58%. Zbýlých 42% školu v přírodě neorganizuje.

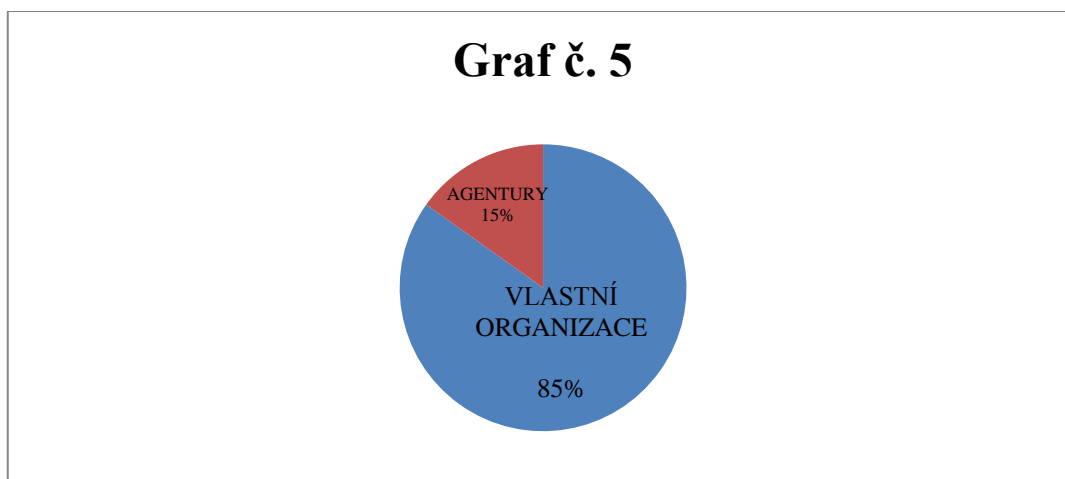
V porovnání s výsledky škol na vesnicích se ukázalo, že vyšší procentuální účast na škole v přírodě je u škol na vesnicích. Má hypotéza, že školy z měst budou na školu v přírodě jezdit spíše než školy na vesnicích, se tedy nenaplnila.

Položka č. 3

Školu v přírodě organizujete:

- a) sami
- b) využíváme služeb agentur

Výsledky uvádím v grafu č. 5 a v tabulce č. 6



Tabulka č. 6

ODPOVĚĎ	ČETNOST	%
VLASTNÍ ORGANIZACE	28	85
SLUŽBY AGENTUR	5	15
NEZODPOVĚZENO	0	0

Z odpovědí 33 respondentů, kteří školu v přírodě pořádají, se ukázalo, že není častý jev využívat pro organizaci školy v přírodě služeb agentur. Pouze 5 respondentů (15%) uvedlo, že služeb agentur využívají. Agentury mají akreditaci MŠMT a nabízí dětem zajímavé týdenní programy. Učitel má na starosti pouze vyučování a o zbylý program se postarají kvalifikovaní pracovníci agentur. Pro učitele pak není tak náročné, školu v přírodě zorganizovat a připravit. Agentury nabízí dětem zajímavé programy a

netradiční aktivity, ke kterým běžný učitel nemá vybavení nebo třeba potřebnou kvalifikaci. Nevýhodou těchto agentur je, že jsou finančně náročnější, než když se o program postarají učitelé ze školy. Navíc agentury děti neznají, na rozdíl od učitele, který může dětem připravit program na míru. A pokud nemáme agentury už vyzkoušené, nevíme, jakou kvalitu mají poskytované služby.

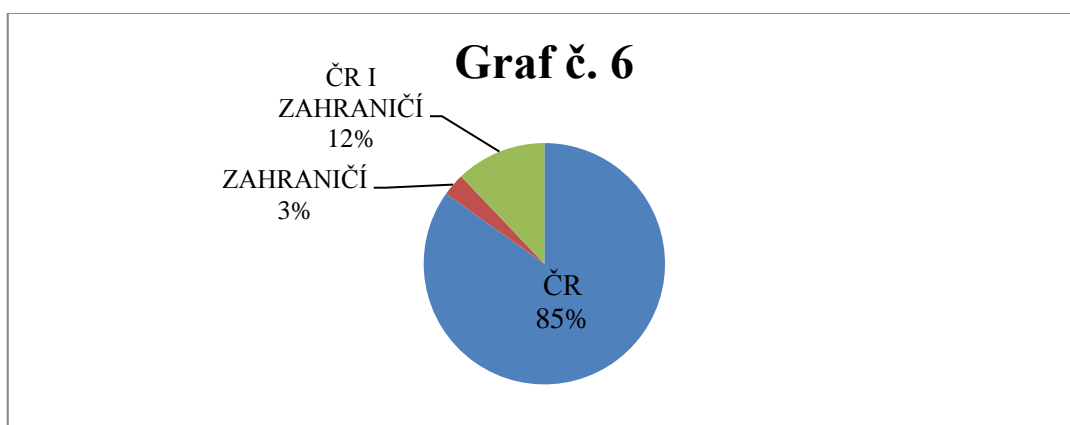
Tuto položku jsem do dotazníku zařadila, protože mě zajímalo, jestli je v dnešní době obvyklé užívat služeb agentur. Podle odpovědí respondentů, to není běžné.

Položka č. 4

Škola v přírodě se koná:

- a) v ČR
- b) v zahraničí

Výsledky uvádí v grafu č. 6 a v tabulce č. 7.



Tabulka č. 7

ODPOVĚĎ	ČETNOST	%
ČR	28	85
ZAHRANIČÍ	1	3
OBĚ MOŽNOSTI	4	12
NEZODPOVĚŽENO	0	0

Položku vyplňovali pouze ti respondenti, kteří školu v přírodě pořádají. Tato položka nebyla vhodně položena. Jak se ukázalo podle odpovědí, chyběla mi v nabídce třetí

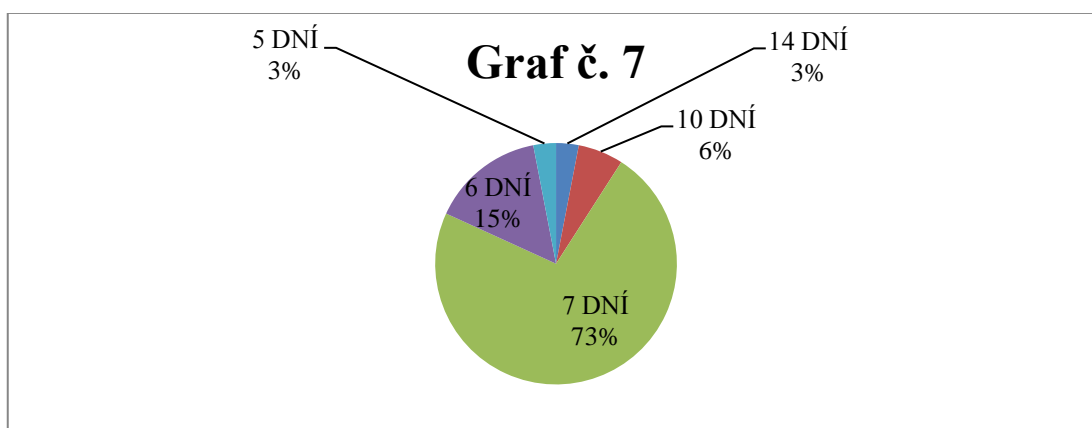
možnost volby. Čtyři respondenti mi k položce napsali poznámku, že školu v přírodě pořádají v České republice i v zahraničí. Myslela jsem, že pobyty v zahraničí odpoví školy, které jsou umístěny blízko hranic. Ale podle odpovědí se jedná se o pobyty u moře, které pravděpodobně probíhají podobnou formou jako školy v přírodě v České republice. Jeden respondent uvedl, že škola v přírodě probíhá v zahraničí a zbylých 28 respondentů (85%) jezdí na školu v přírodě v České republice. Respondenti, kteří uvedli pobyt v zahraničí, byli pouze z městských škol.

Podle výsledků škola v přírodě probíhá ve většině případů v České republice. Organizace školy v přírodě v zahraničí je jistě náročnější než organizace školy v přírodě v ČR, dále také určitě hrají roli finance.

Položka č. 5

Jak dlouho škola v přírodě obvykle trvá?

Výsledky uvádím v grafu č. 7 a tabulce č. 8.



Tabulka č. 8

ODPOVĚĎ (POČET DNÍ)	ČETNOST	%
14 DNÍ	1	3
10 DNÍ	2	6
7 DNÍ	24	73
6 DNÍ	5	15
5 DNÍ	1	3
NEZODPOVĚŽENO	0	0

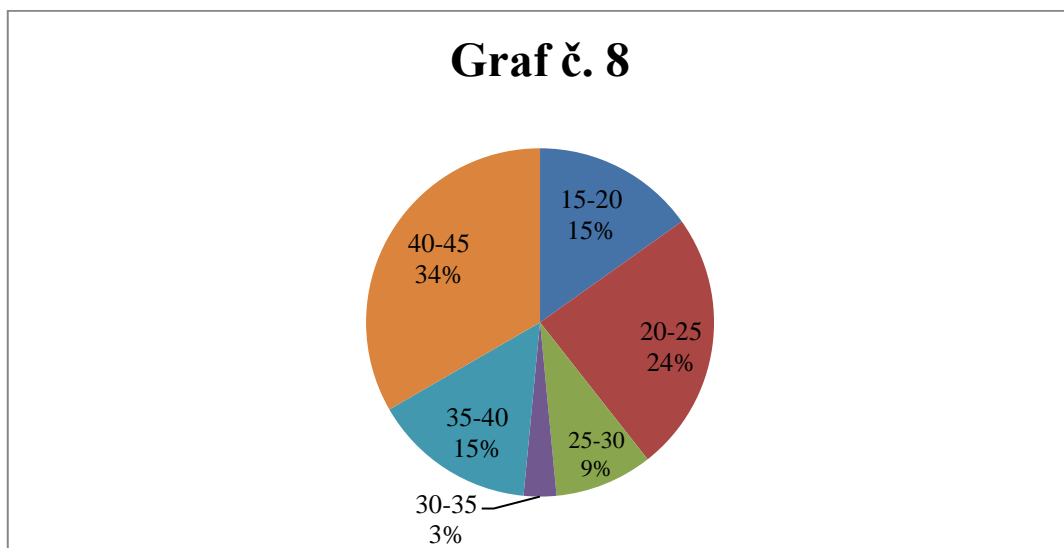
Podle získaných dat trvá škola v přírodě nejčastěji týden. Týden uvedlo 24 respondentů (73%). Druhou nejčastější odpovědí bylo 6 dní, to uvedlo 5 respondentů (15%). Deset dní trvá škola v přírodě u 2 respondentů (6%), tito respondenti uvedli v předchozí otázce, že škola v přírodě probíhá v zahraničí. Stejně tak jako jediný respondent, který uvedl, že škola v přírodě trvá 14 dní. Pobyty v zahraničí tedy trvají delší dobu, pravděpodobně kvůli delšímu cestování. Jeden respondent také uvedl, že škola v přírodě trvá 5 dní.

Z výsledků vyplynulo, že nejčastější dobou pro školu v přírodě je 7 dní. Tato doba mi přijde dostačující, protože déle trávající pobyt by děti na 1. stupni mohly špatně snášet a kratší pobyt by na zdraví dětí neměl žádný vliv. Delší termín volí školy pouze pro pobyt v zahraničí, obvykle 10 nebo 14 dní.

Položka č. 6

Jak početná skupina dětí se účastní školy v přírodě?

Výsledky uvádím v grafu č. 8 a tabulce č. 9.



Tabulka č. 9

ODPOVĚĎ (POČET DĚTÍ)	ČETNOST	%
15-20	5	15
20-25	8	24
25-30	3	9
30-35	1	3
35-40	5	15
40-45	11	34
NEZODPOVĚZENO	0	0

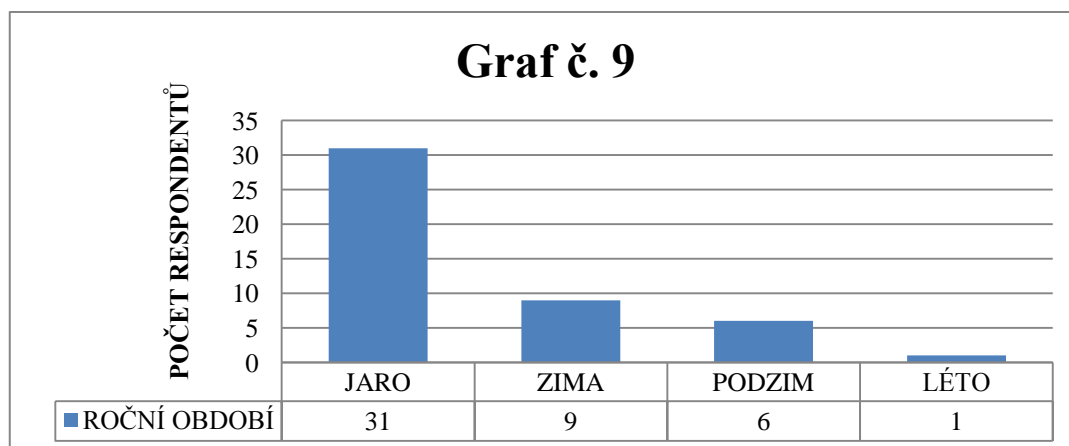
Nejčastější odpovědí bylo 40-45 dětí, tuto odpověď uvedlo 11 dotazovaných (34%). Ve většině těchto odpovědí bylo dopsáno, že na školu v přírodě jezdí současně dvě třídy. To je určitě výhodnější z důvodu příprav. Ale pokud jedou dvě takto početné třídy, musí vyučující shánět další dozor. Dva třídní učitelé potřebují ještě minimálně další dva dospělé. Druhou nejčastější odpovědí bylo 20-25 dětí. Takto odpovědělo 8 respondentů (24%). Tento počet odpovídá jedné třídě. Ale 4 z těchto 8 respondentů je ze škol na vesnici a tři z nich přímo uvedli, že na školu v přírodě jezdí celá škola. Jedná se o malotřídky. Další odpovědí je 15-20 dětí. Tuto odpověď uvedlo 5 respondentů (15%) a všichni byli ze škol na vesnicích. Na vesnicích jsou třídy méně početné, takže se pravděpodobně jednalo o jednu třídu nebo o malotřídky. Dalších 5 respondentů (15%) odpovědělo 35-40 dětí. Podle poznámky u odpovědí ve dvou případech na školu v přírodě jezdí současně dvě třídy. U 3 respondentů (9%) jezdí na školu v přírodě 25-30 dětí. Počet 30-35 dětí uvedl 1 respondent (3%). Pravděpodobně se bude jednat také o 2 třídy, které jsou méně početné, nebo o školu v přírodě není u dětí takový zájem. Otázku jsem zařadila do dotazníku, protože jsem chtěla zjistit, jestli na školu v přírodě odjíždí jednotlivé třídy nebo více tříd současně.

Podle získaných dat se školy v přírodě účastní nejčastěji dvě třídy s počtem žáků 40-45. To je pro učitele náročné na přípravu, protože musí shánět další dozor. Na druhou stranu, přijde mi výhodnější organizovat školu v přírodě pro dvě třídy současně nebo pro celou malou školu, protože příprava nezůstává jen na jednom učiteli.

Položka č. 7

Ve kterém ročním období (měsíc) škola v přírodě probíhá?

Respondenti uváděli vícečetné odpovědi. Výsledky uvádím v grafu č. 9 a v tabulce č. 10.



Tabulka č. 10

ODPOVĚĎ	ČETNOST	%
JARO	31	94
LÉTO	1	3
PODZIM	6	18
ZIMA	9	27
NEZODPOVĚZENO	0	0

Tuto otázku jsem zařadila do svého dotazníku, protože mě zajímalo, jestli se školy v přírodě konají také v zimě nebo jestli probíhají pouze v teplejších měsících.

Podle odpovědí dotazovaných probíhá škola v přírodě nejčastěji na jaře. Tato odpověď se objevila u 31 respondentů (94%). Konkrétně byl nejvíce zastoupen měsíc květen. V zimě jezdí na školu v přírodě 9 dotazovaných (27%). Podzim napsalo 6 respondentů (18%) a léto pouze jeden respondent.

Podle výsledků školy organizují školu v přírodě nejvíce na jaře v měsíci květnu. Měsíc květen byl podle mě vybrán, protože už je teplé počasí a zároveň je ještě dostatek času do konce školního roku. Některé školy organizují školy v přírodě v různých ročních

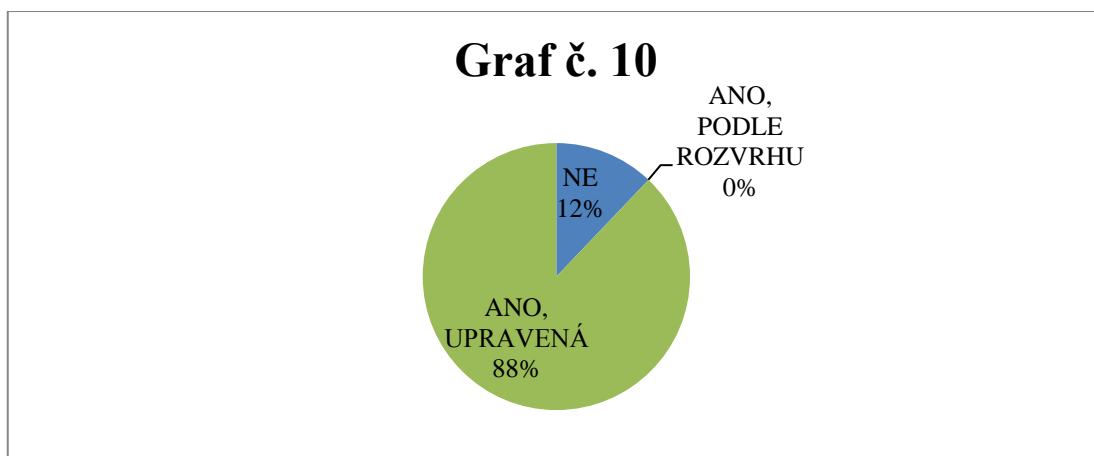
obdobích. Zimu uvedlo 9 dotazovaných. Tak vysoké číslo mne překvapilo, protože jsem myslela, že v zimě školy pořádají spíše lyžařské výcviky.

Položka č. 8

Probíhá na škole v přírodě výuka?

- a) ne
- b) ano, přesně podle rozvrhu
- c) ano, ale je upravená (Jak?)

Výsledky uvádím v grafu č. 10 a v tabulce č. 11.



Tabulka č. 11

ODPOVĚĎ	ČETNOST	%
NE	4	12
ANO, PŘESNĚ PODLE ROZVRHU	0	0
ANO, ALE JE UPRAVENÁ	29	88
NEZODPOVĚŽENO	0	0

Tuto položku jsem zařadila do dotazníku, protože jsem chtěla ověřit svou hypotézu, že na škole v přírodě výuka probíhá upraveně. Podle mě, by výuka na škole v přírodě měla být, protože už z názvu slyšíme, že se jedná o školu, ne o prázdniny, jak se někteří mylně domnívají. Na škole v přírodě je spousta možností jak výuku upravit a hlavně

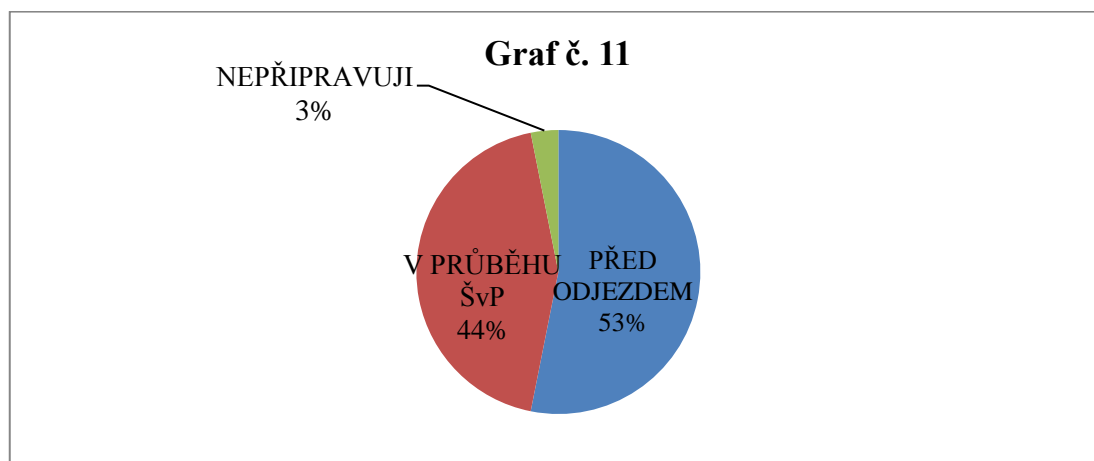
zpestit. Podle získaných dat se potvrdilo, že většina respondentů do programu školy v přírodě zařazují výuku, která je ale upravená. Tuto odpověď uvedlo 29 dotazovaných (88%). Výuka probíhá tak, že je zkrácená, u většiny dotazovaných probíhá pouze v dopoledních hodinách a předměty nejsou v souladu s rozvrhem. Někteří doplnili svou odpověď, že pokud počasí dovolí, děti se učí venku. Čtyři dotazovaní výuku do programu školy v přírodě nezařazují. Tři z těchto respondentů učí na škole, která je na vesnici. Tuto variantu si nedokážu příliš představit, protože děti pak mají příliš mnoho volna a mohou se začít nudit. Během týdne mohou také pozapomínat některé znalosti a učitel se po návratu do školy zdržuje opakováním.

Položka č. 9

Program na školu v přírodě připravuji:

- a) před odjezdem
- b) v průběhu školy v přírodě
- c) nemám připravený

Výsledky uvádím v grafu č. 11 a v tabulce č. 12.



Tabulka č. 12

ODPOVĚĎ	ČETNOST	%
PŘED ODJEZDEM	17	52
V PRŮBĚHU ŠvP	14	42
NEMÁM PŘIPRAVENÝ	1	3
NEZODPOVĚZENO	1	3

U této otázky byly celkem vyrovnané odpovědi, kdy program pro školu v přírodě připravují respondenti před odjezdem (53%) a kdy program respondenti připravují v průběhu školy v přírodě (44%). Jeden respondent uvedl, že program nemá připravený vůbec. Příliš si nedovedu představit, jak pak tato škola v přírodě probíhá. Jeden z dotazovaných na tuto otázku neodpověděl.

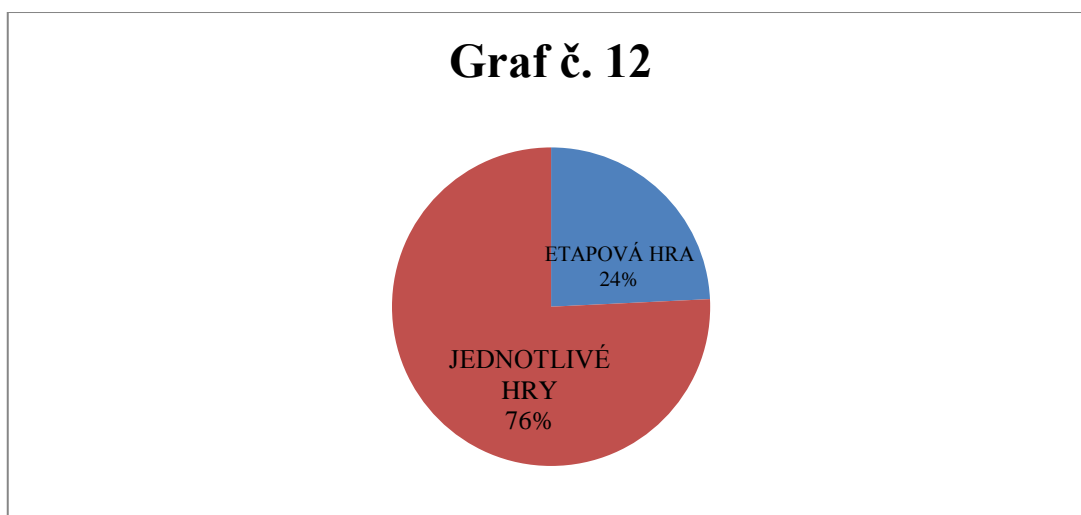
Pomocí této položky jsem chtěla zjistit, jestli si učitelé program připravují dopředu nebo jestli odjíždí na školu v přírodě s tím, že program vymyslí až na místě. Obě možnosti byly poměrně vyrovnané. Věřím, že zkušení učitelé nepotřebují program připravovat dopředu a zvládnou ho vymyslet na místě nebo se inspirojí některou publikací, ve které jsou programy připravené. Překvapila mě odpověď jednoho respondenta, který program nepřipravuje vůbec.

Položka č. 10

Jedna z náplní školy v přírodě jsou hry, hrajeme:

- a) dlouhodobou (etapovou) hru po celou dobu pobytu
- b) jednotlivé navzájem nepropojené hry
- c) hry nehrajeme

Výsledky uvádím v grafu č. 12 a v tabulce č. 13.



Tabulka č. 13

ODPOVĚĎ	ČETNOST	%
ETAPOVÁ HRA	8	24
JEDNOTLIVÉ HRY	25	76
ŽÁDNÉ HRY	0	0
NEZODPOVĚZENO	0	0

Zajímalo mě, jestli učitelé připravují pro děti na školu v přírodě etapovou hru. Z odpovědí jsem se dozvěděla, že většina respondentů etapovou hru nepřipravuje. Z 33 dotazovaných respondentů uvedlo 25 (76%), že na škole v přírodě hraje jednotlivé navzájem nepropojené hry. Pouze 8 respondentů (24%) připravuje pro děti etapovou hru.

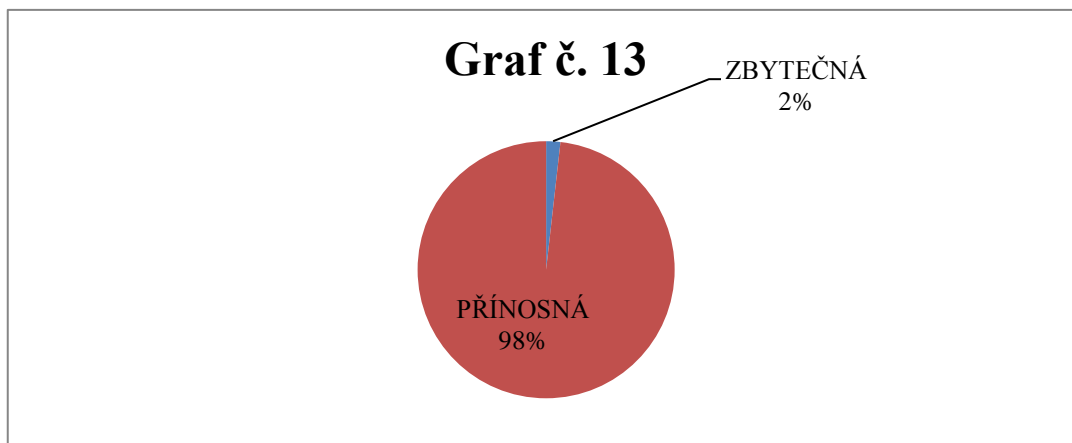
Podle mého názoru, etapová hra děti zaujme více, protože budou po celou dobu pobytu motivovány jejím příběhem. Na druhou stranu, příprava etapové hry je náročnější, je nutné předem připravit rekvizity a celý program školy v přírodě smysluplně propojit. Pokud si učitel nechce dát práci s vymýšlením etapové hry, může se inspirovat v některých publikacích nebo na internetu, kde jsou etapové hry podrobně popsány a u některých her můžeme najít dokonce i komentář, jak byly u dětí oblíbené.

Položka č. 11

Školu v přírodě považujete za:

- a) zbytečnou (Proč?)
- b) přínosnou (Proč?)

Výsledky uvádím v grafu č. 13 a tabulce č. 14



Tabulka č. 14

ODPOVĚĎ	ČETNOST	%
ŠvP JE ZBYTEČNÁ	1	2
ŠvP JE PŘÍNOSNÁ	55	98
NEZODPOVĚZENO	0	0

Na tuto otázku odpovídalo všech 56 respondentů. Pro 55 dotazovaných (98%) je škola v přírodě přínosná. Nejčastějšími argumenty, proč školu v přírodě organizovat, byly změna prostředí, pobyt na čerstvém vzduchu, stmelení kolektivu, vytvoření vztahu k přírodě, jiný styl učení a zlepšení vztahu učitel-žák, zlepšení zdravotního stavu dětí. Potěšilo mě, že škola v přírodě připadá zbytečná pouze 1 dotazovanému, přestože školu v přírodě neorganizuje 23 respondentů. Zbýlých 22 respondentů, kteří školu v přírodě neorganizují, uvedlo, že škola v přírodě je přínosná. Důvod, proč ji nepořádají, je tedy jiný, uvedu ho při vyhodnocování položky č. 12. Jako argumenty, proč je škola v přírodě zbytečná, uvedl respondent: jednodenní akce jsou jednodušší na organizaci a jsou stejně efektivní jako škola v přírodě. Další argumenty uvedeny nebyly. Uvedený důvod mi nepřijde příliš platný. Jednodenní akce bych se školou v přírodě vůbec nesrovnávala, význam jednodenních akcí je úplně jiný.

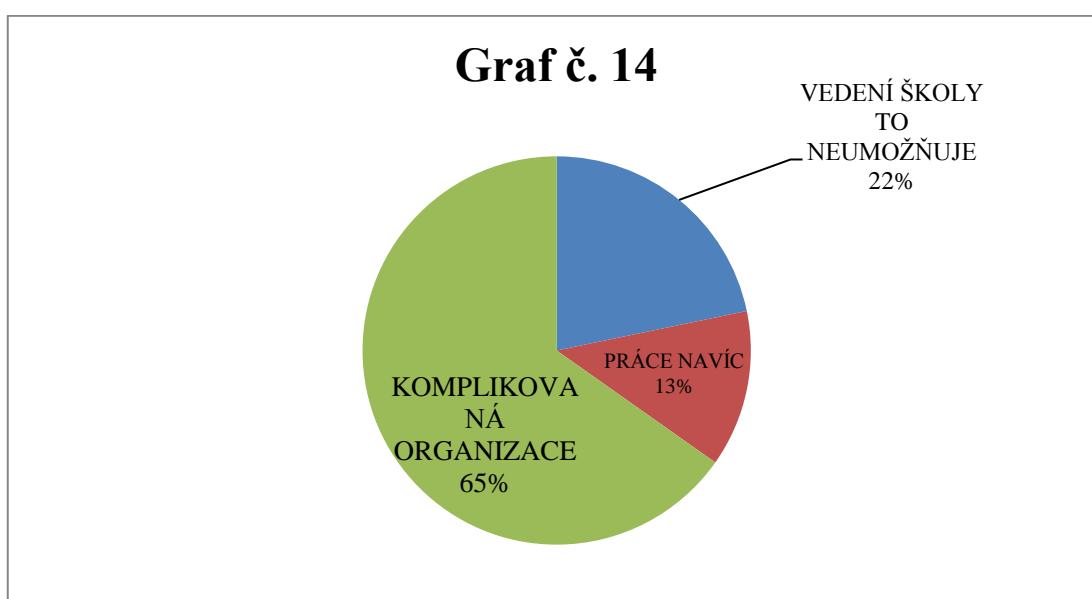
Položku jsem do dotazníku zařadila, protože jsem byla zvědavá, jestli školy, které ŠvP neorganizují, ji považují za zbytečnou. Zajímalo mě také, jestli se najde některý respondent, který školu v přírodě sice organizuje, ale nevidí v ní žádný přínos. To se nestalo.

Položka č. 12

Školu v přírodě neorganizujeme z důvodu:

- a) vedení školy to neumožňuje, protože
- b) je to práce navíc, protože
- c) je to zbytečné, protože
- d) organizace je komplikovaná, protože
- e) jiný důvod (Jaký?)

Výsledky uvádím v grafu č. 14 a v tabulce č. 15.



Tabulka č. 15

ODPOVĚĎ	ČETNOST	%
VEDENÍ ŠKOLY TO NEUMOŽŇUJE	5	22
PRÁCE NAVÍC	3	13
ZBYTEČNÉ	0	0
KOMPLIKOVANÁ ORGANIZACE	15	65
JINÝ DŮVOD	0	0
NEZODPOVĚŽENO	0	0

Na tuto položku odpovídali pouze respondenti, kteří u položky č. 1 uvedli, že školu v přírodě neorganizují. Odpověď zaškrtno všech 23 respondentů, většina z nich ale svou odpověď bohužel blíže nespecifikovala. Pět respondentů (26%) jako důvod, proč ŠvP nepořádá, uvedlo nesouhlas vedení školy. Proč, ale vedení s pořádáním školy v přírodě nesouhlasí, bylo uvedeno pouze ve 2 případech a důvodem byla finanční náročnost. Nejčastější odpovědí byla komplikovaná organizace, tento důvod vybralo 15 respondentů (65%). Konkrétně byla uvedena obava ze zařizování ubytování, strach z nenaplnění kapacity a shánění dozoru a zdravotníka. Poslední 3 respondentů (13%) na tuto otázku odpovědělo, že je to práce navíc. Důvody jsou podobné jako u odpovědi komplikovaná organizace. Jedná se o čas na přípravu a organizaci, energii vynaloženou během pobytu, aby vše proběhlo tak, jak má a také velkou zodpovědnost nepřetržitou péči o děti. Zajímavé je, že nikdo neuvedl, že školu v přírodě neorganizuje, protože je zbytečná, přestože u předchozí otázky tato odpověď jednou zazněla. Tento respondent přešel k možnosti komplikovaná organizace. Školy na vesnici, které ŠvP neorganizují, uvedly důvody: vedení školy to neumožňuje a komplikovanou organizaci. Zmínka o čistším prostředí, než je ve městech nebo častějším kontaktu žáků s přírodou, zde nebyla. Mrzelo mě, že u této položky respondenti uváděli odůvodnění své odpovědi velmi zřídka. Má hypotéza, že důvod, proč školy nepořádají ŠvP je komplikovaná organizace a finanční náročnost, se potvrdila. Komplikovaná organizace byla jednou z nejčastějších odpovědí.

3.1.1.2. Zhodnocení dotazníku

Výsledky získané pomocí dotazníků jsou ovlivněny nízkým počtem respondentů. Je škoda, že návratnost dotazníků nebyla vyšší. Měla jsem k dispozici 56 vyplněných dotazníků. Některé byly bohužel vyplněny jen částečně, respondenti sice vyznačili odpověď, ale obvykle ji už neodůvodnili. To mohlo být způsobeno nedostatkem času nebo soustředěnosti při vyplňování nebo také neochotou se více rozepisovat.

Díky výzkumu jsem se dozvěděla důvody, proč školy ŠvP neorganizují nebo naopak, co školy považují za její přínos. Celkově mě mile překvapilo, že školu v přírodě organizuje 59% respondentů a naštěstí pouze 1 respondent z 56 považuje ŠvP za zbytečnou. Přínos školy v přírodě vidí respondenti hlavně ve stmelení dětského kolektivu, vytvoření vztahu k přírodě, pobytu na čerstvém vzduchu a zpestření tradiční výuky.

Škola v přírodě probíhá u 94 % respondentů na jaře a u většiny škol se koná v ČR. Obvyklá doba pro tento pobyt je 7 dní.

Skoro všichni dotazovaní připravují program pro školu v přírodě sami, pouze pět respondentů uvedlo, že využívají pro organizaci agentury k tomu určené. Důvod tohoto výsledku je pravděpodobně ekonomický.

Jako program pro ŠvP slouží většinou samostatné aktivity, etapovou hru uvedlo pouze 24% respondentů.

Součástí školy v přírodě je také vyučování. Probíhá ve většině případů zkráceně.

Dotazníky mi umožnily získat informace o organizování škol v přírodě a udělat si tak vlastní představu, jak školy v přírodě v České republice probíhají.

3.1.2 Pozorování

Pro sledování průběhu školy v přírodě, chování dětí a jejich reakcí na připravený týdenní program jsem zvolila metodu pozorování. Jednalo se o pozorování přímé, protože jsem se školy v přírodě přímo zúčastnila. Při pobytu na škole v přírodě jsem si průběžně dělala poznámky, abych si později průběh připomněla.

3.1.2.1. Škola v přírodě

Základní informace

Zúčastnila jsem se školy v přírodě s žáky 4. třídy jedné pražské školy. Pobyt trval 7 dní a konal se v dubnu (2012). Na školu v přírodě odjely dvě 4. třídy. Každá třída měla vlastní program. Celkem bylo 45 dětí a 4 dospělí. Já jsem měla na starost, společně s třídní paní učitelkou, třídu 4. A. Pro týdenní pobyt jsem připravila program Cesta kolem světa za 5 dní. Program jsem připravovala s ohledem na věk dětí. Ve 4. ročníku žáci probírali ve vzdělávací oblasti Člověk a příroda základní poznatky o státech světa, proto jsem vybrala toto téma a chtěla jsem, aby se žáci obohatili o další informace.

Ve třídě je 29 dětí. Na školu v přírodě odjelo 25 dětí (16 dívek, 9 chlapců). Tři děti nejely z finančních důvodů a jedno z důvodu nemoci. Tato třída jezdí na školu v přírodě pravidelně každý rok. A většinou v takto hojném počtu.

Škola v přírodě probíhala v penzionu nedaleko Jablonce nad Nisou. V blízkosti penzionu byla dvě volejbalová hřiště a dětské hřiště. Penzion byl v krásné přírodě.

Předvýzkum

Před odjezdem na školu v přírodě jsem od paní učitelky zjišťovala, jaký program děti absolvovaly předchozí rok. Konkrétně jsem se ptala, jestli program tvořila hra pro celý týden. Zjistila jsem, že náplní předchozí školy v přírodě byly samostatné hry. Protože bylo v blízkosti hřiště, obvykle se hrál fotbal a vybíjená. Vybíjená je u dětí velmi oblíbená, proto se hrála skoro každý den. Na další konkrétní hry už si paní učitelka nevzpomněla, jednalo se o drobné pohybové hry, které většinou děti znají z hodin tělesné výchovy a hrají je rády. Další činností byly procházky po okolí a také celodenní výlet.

Režim školy v přírodě

Režim dne (viz příloha č. 4) byl vyvěšený na nástěnce, aby měly děti přehled. Děti měly šestkrát denně jídlo. Pití bylo k dispozici celý den, obvykle se jednalo o ovocný čaj.

Kompletní podrobný program jednotlivých dnů (viz. Příloha č. 5) měly u sebe pouze učitelky. Dětem se vždy vyvěsil program pouze na jeden den. Bylo to z důvodu toho, že v programu ještě probíhaly různé úpravy vzhledem k předpovědi počasí nebo nedodělkům z předchozího dne.

Každý den byli vybráni dva žáci. Ti měli celý den funkci „rychlého posla“. Kdykoliv bylo potřeba dětem něco sdělit, zavolal se „rychlý posel“ a ten měl za úkol oběhnout všechny pokoje a informovat všechny děti. To velmi usnadnilo práci učitelům, protože nemuseli děti nahánět. Dětem se tato funkce líbila, protože měly celý den důležitou úlohu a připadaly si nepostradatelně. Můžu říct, že pokud mělo dítě tuto funkci, chovalo se celý den zodpovědně a vzorově, často také převzalo úlohu učitele a dohlíželo na chování svých spolužáků. Protože „rychlým poslem“ chtěl být každý, dávala se tato funkce za odměnu, obvykle se jím stali dva vítězové večerní soutěže.

Každý den hned po budíčku probíhala rozcvička. Rozcvička byla povinná, ale byla velmi krátká. Děti na rozcvičku chodily v pyžamu, protože probíhala na chodbě před pokoji. Obvykle se dětem pustila oblíbená písnička a děti zpívaly a tančily. Děti se na rozcvičku těšily, bylo to také proto, že měly možnost ovlivnit, jaká písnička se bude

pouštět. Myslím, že i taková netradiční rozcvička splnila svůj účel, děti se probraly a byly nabitě energií do dalšího dne.

Po rozcvičce měly děti asi 20 minut na osobní hygienu, a pak následovala snídaně.

Původně nebyla plánovaná kontrola pořádku na pokojích, ale hned druhý den jsem pochopila, že je to nutnost. Po té, co děti nemohly najít důležité věci, jako třeba kartáček na zuby, se zavedlo bodování pokojů. Bodování probíhalo hned po snídani. Překvapilo mě, že některé dívky měly v pokoji mnohem větší nepořádek než kluci. Naopak někteří chlapci při bodování získávali vždy maximum bodů, a pokud ne, tak byli zklamaní. Myslela jsem si, že snaha mít na pokoji pořádek, je záležitostí spíše dívek.

Od 9 hodin začínala klasická výuka. Paní učitelka vybrala za každého dne tři nejdůležitější předměty a ty v provizorní třídě vyučovala. Výuka probíhala v jídelně, k dispozici byla tabule s papírem, takže to pro děti nebyla žádná změna. Z předmětů se každý den vyučovala matematika a český jazyk, třetí hodina byla proměnlivá. Děti měly s sebou sešity a učebnice, se kterými ve škole pracují. Paní učitelka působila z počátku nekompromisně, ale když později viděla znuděné tváře svých žáků, ustoupila od původního plánu a výuku trochu upravila. Během vyučování se rozdávala malá svačina.

Po obědě měly děti něco přes hodinu polední klid. Během této doby měly možnost odpočívat, ale to se samozřejmě nestávalo. Tento čas většinou využívaly k litaní po chodbě a hraní her.

Odpolední program půlila svačina. Pokud byl naplánovaný pobyt venku, byla zde možnost si vzít svačinu s sebou ven, takže jsme se s dětmi nemusely vracet. Tuto možnost jsme většinou využili, protože nám počasí přálo a celé odpoledne jsme obvykle trávili venku. Večerní program naopak probíhal vždy uvnitř a byl už spíš takový uklidňující před spánkem. Děti měly na škole v přírodě možnost druhé večeře. Tu tvořil většinou chleba s marmeládou nebo pomazánkou. Po této večeři už žádný povinný program nebyl. Většinou probíhala diskuze, při které se celý den zhodnotil. Večerka byla vyhlášena v devět hodin. Některé dny byla kvůli programu o něco posunutá. Jednalo se o karneval, táborák a noční hru. Děti toto posunutí uvítaly.

První den

Na místo jsme dorazili v odpoledních hodinách. Prvním úkolem bylo děti ubytovat. Rozdělit je do skupinek tak, aby spolu vycházely a problémovější žáky ubytovat v blízkosti učitelů. Děti byly ubytovány po 3-4 dětech. Při rozdělování dětí nenastaly žádné komplikace, myslím, že všechny děti byly ubytovány podle svého přání.

Po večeři bylo na programu seznámení s režimem školy v přírodě. Děti se dozvěděly potřebné informace k ubytování a stravování. Svoje paní učitelky už znaly, a tak jsem se jim představovala jen já a zdravotnice. Protože se jednalo o čtvrtáky, byli pro ně některé informační věci samozřejmostí, a tak se začali nudit a vyrušovat. V té chvíli přišel na řadu řád školy v přírodě. Paní učitelka je seznámila s jednoduchými pravidly, která musí bezpodmínečně dodržovat. Pohrozila také případným odjezdem domů a vyučováním v náhradní třídě. Na to naštěstí nedošlo, protože obě třídy byly po celou dobu pobytu bezproblémové.

CESTA KOLEM SVĚTA ZA 5 DNÍ

Po seznámení s režimem školy v přírodě přišla na řadu hra. Jako téma hry bylo zvoleno Cesta kolem světa za 5 dní. Původně jsem chtěla hrát něco pohádkovějšího, ale s ohledem na věk dětí jsem vybrala raději cestování. Cílem bylo, aby se děti formou hry dozvěděly základní informace o vybraných státech.

Hra začala příchodem staršího pána mezi děti. Pán měl na sobě smoking, klobouk, hůlku a dřevěnou fajfku. Protože jsme s sebou nikoho takového neměli, poprosila jsem pana kuchaře, aby nám tuto roli zahrál. Ten neodmítl. Starší pán dovyprávěl dětem svůj příběh. Jednalo se o starého cestovatele, který procestoval skoro celý svět. Pár států mu ale chybí a to ho velmi mrzí. Protože už je velmi starý a nemá dost sil, státy už nemůže navštívit sám. Rád by to udělal, alespoň prostřednictvím někoho jiného. A proto poprosil děti, jestli by nechtěly státy navštívit místo něj a z každého státu mu něco dovezli. Odměnou by dětem bylo bohatství, které na cestách nasbíral. Aby si dokázal státy lépe představit, musí si děti vést cestovní deník. Do cestovního deníku budou zapisovat nejdůležitější události a zážitky z každého dne. Poklad získají jen ti, kteří budou nejúspěšnější a přivezou ze států nejvíce předmětů.

Dala jsem dětem chvíli čas na diskuzi, jestli jsou ochotni cestovateli pomoci. Po pěti minutách domlouvání zaznělo jednoznačné ano.

Večer byly děti rozděleny do předem připravených skupinek. Skupinky vytvořila paní učitelka, protože své žáky zná a šlo o to, aby byly skupinky vyrovnané. Celkem bylo šest skupinek po 4-5 žácích. Ještě večer dostaly skupinky první úkol. Měly si vymyslet název a navrhnout a vytvořit erb a vlajku svého týmu. Erby byly přidělané na nástěnku k velké mapě světa. Vlajka sloužila k označení státu, ve kterém se právě nacházíme. Každé ráno skupinka musela na mapě najít stát podle zadání, které bylo na nástěnce a přesunout tam svou vlaječku.

Cílem hry bylo, aby se děti dozvěděly něco o vybraných státech.

Druhý den

Téma: Indie

-světadíl: Asie

-hlavní město: Nové Dillí

-jazyk: hindština, angličtina

-měna: indická rupie

Program: Dopolední program- Indické šperky

Odpolední program- Lov zvěře-hra

Oheň

Večerní program- Zápis do cestovatelského deníku

Táborák

Během vyučování se děti dozvěděly něco o životě v Indii a porovnávaly ho s životem v České republice.

Dopoledne děti nejprve kreslily návrhy indických šperků. Poté si zkusily takový šperk vyrobit. K dispozici byla kůže, korálky a drátek. Dívky vyráběly nejčastěji náušnice z korálků nebo náhrdelníky. U kluků převažovaly přívěšky na klíče nebo náramky na ruku z kůže, které pokreslili fixou. Vznikaly velmi pěkné věci, které si děti mohly odvést domů. Chlapce tato činnost ale příliš nezaujala, čtyřem klukům se vůbec do práce nechtělo a nevěděli, co mají vyrábět. Měla jsem si připravit pro děti ještě jinou činnost, aby si mohly vybrat, co chtějí dělat.

Odpoledne byla na programu hra Lov zvěře.

Hra- Hra probíhala v lese ve vymezeném prostoru. Děti představovaly pytláky, kteří chtějí ulovit, co nejvíce zvíře. Zvěř byla v lese rozmístěna v podobě malých barevných papírků. Papírky byly barevně rozlišeny podle toho, o jaké zvíře se jedná. Například žlutý papírek symbolizoval lva, měl hodnotu pěti bodů a v lese bylo těchto papírků nejméně. V lese se pohybovaly také správci lesa, kteří zvířata hlídali před pytláky. Správci lesa byli dva a měli k dispozici míčky. Pokud míčkem pytláka trefili, pytlák musel odevzdat všechny papírky, které u sebe měl a musel se vrátit za hranice hry. Každá skupinka měla na kraji lesa své stanoviště, kam nosila ulovenou zvěř.

U hry nastal jediný problém, některé děti nechtěly přiznávat lístečky, které u sebe mají, a když byly chyceny, odevzdaly jen minimum lístečků. Takže po hře s dětmi probíhala debata o principech fair play.

Odpoledne se děti ještě stihly připravit na večerní táborák. Nejprve si každá skupinka v lese nasbírala klacíky potřebné k rozdělení ohně. A pak skupinky stavěly, co nejoriginálnější stavbu pro zapálení. Pro inspiraci byla postavena pagoda. Každá skupinka si pak zkusila svůj táborák zapálit. K dispozici byly ale pouze tři sirky. Protože bylo dříví vlhké, žádné skupince si nepodařilo oheň zapálit.

Večer už se ale oheň podařilo rozdělat. Děti si k večeri opekly špekáčky. Pár špekáčků skončilo v ohni, ale nakonec nešel nikdo spát hladový. K ohni si každá skupinka měla za úkol připravit nějaký program. Mělo se jednat o vlastní vystoupení ne o soutěže. A tak se zpívalo, tančilo a vyprávěly se vtipy. O pěkný program nebyla nouze. Před spaním byly skupinkám rozdány body, které během dne získaly. Protože děti byly v Indii, body byly v podobě zrněk rýže. To bylo dost nepraktické. Myslím, že většinu zrněk děti poztrácely ještě u ohně.

Třetí den

Téma: Brazílie

-světadíl: Amerika

-hlavní město: Brasília

-jazyk: portugalština

-měna: Brazilský real

Program: Odpolední program- Návštěva amazonského pralesa-hra

Večerní program- Karneval

Protože počasí nebylo příliš dobré, děti po dopolední výuce nešly ven, ale vyráběly z barevného papíru škrabošky na obličej. Škrabošky pak použily při večerním karnevalu.

Odpoledním programem byla návštěva Amazonského pralesa. Amazonský prales je největší prales na světě. Ukrývá spoustu neprozkoumaných a nepojmenovaných rostlin a živočichů.

Hra- V lese byly na stromech připevněny kartičky s obrázky a názvy rostlin a zvířat. Každá skupinka si na kraji lesa vytvoří své stanoviště s papírem a tužkou. Děti vybíhají po jednom. Jejich úkolem je najít strom s kartičkou, zapamatovat si název a obrázek rostliny nebo zvířete a běžet ho napsat na papír. Po té vybíhá další člen skupinky, který musí najít další kartičku. Po ukončení hry, skupinky získají tolik bodů, kolik mají zvířat a rostlin. Body mohou ještě zdvojnásobit, pokud ke každému názvu rostliny a zvířete přiřadí správný obrázek.

V lese bylo rozmístěno deset rostlin a deset živočichů. Jednalo se o ty, které už by děti měly znát. Na hledání kartiček bylo stanoveno 30 minut. Za tu dobu stihly dvě skupinky najít všechny kartičky. Ostatním nějaká chyběla. Většinou chybějící kartičky nemohly najít nebo se zbytečně zdržovaly tím, že nedávaly pozor nebo si nepamatovaly názvy, které už měly napsané. Tato hra byla je dobrá na procvičení paměti. Přiřazování názvů k obrázkům děti zvládaly dobře, protože se jednalo o velmi známé zvířata a rostliny. Hra sloužila k jejich připomenutí a procvičení.

Po svačině děti stavěly domečky z přírodních materiálů. Domečky si pak navzájem ohodnotily a obodovaly.

Po odpoledním programu byly rozděleny body. Podle počtu bodů pak skupinky dostávaly žluté a zelené korálky.

Večer byla na programu návštěva Rio de Janeira. Děti si nasadily vyrobené škrabošky a zbylou část obličejů si ve dvojicích pomalovaly barvami na obličej. Pomocí svého oblečení vytvořily různé bláznivé kostýmy. Pustila se karnevalová hudba a tančilo se. Děti se během večera naučily velmi zjednodušeně tanec samba a nakonec zkoušely vymýšlet i vlastní kroky.

Čtvrtý den

Téma: Česká republika

-světadíl: Evropa

-hlavní město: Praha

-jazyk: čeština

-měna: koruna česká

Program: Celodenní výlet- Liberec

Na celý den byl naplánován výlet do Liberce na Ještěd a do zoo. Vyráželo se po desáté hodině. Nejprve děti čekala cesta na vlak, vlakové nádraží bylo vzdálené asi 2km. Cestou na vlak se hrály hry.

Bouře- Vybereme jedno dítě, které může během cesty kdykoliv zakřičet slovo „bouře“. Pak musí zavřít oči a počítat do pěti. Ostatní se musí schovat tak, aby nebyly vidět. Kdo nebyl viděn, získal bod. Tato hra na cestu nezabere příliš mnoho času a děti ji hrají rády. Problém byl, že některé děti měly tendenci lézt na strom nebo lehat v lese na zem. Což nebylo dobré pro jejich čisté oblečení.

Uhádni písničku- Někdo z dětí vymyslel písničku, kterou by chtěl zpívat. Ostatním neprozradil její název, ale musely ho uhádnout. Děti se ptaly pomocí zjišťovacích otázek, o čem písnička je. Kdo uhádl, získal bod. Poté, co byla písnička uhádnuta, zazpívaly si ji. Hra děti cestou dobře zabavila, protože nešlo jen o zpívání, ale mohly také něco hádat. S hádáním písniček děti neměly potíže, protože z hudební výchovy znaly stejné písničky.

Cestou ve vlaku byla dětem vysvětlena hra, na celý den. Každé dítě dostalo pět lístečků, lístečky představovaly pět životů. Do odvolání nesměl nikdo říct slovo „ne“. Pokud některé z dětí řekne slovo ne, odevzdá lísteček tomu, kdo mu položil otázku nebo tomu, kdo na porušení hry upozornil. Děti hru ve vlaku začaly procvičovat, ale cestou se nikdo nenechal napálit. K porušení hry docházelo až později, když už na hru nemyslely. Některé děti na ni myslely celý den a neustále se snažily někoho nachytat, většinou to dopadlo tak, že byly samy nachytány.

V Liberci jsme nejprve navštívili Ještěd a později zoologickou zahradu. Zoo u dětí sklidila podstatně větší úspěch. Protože všechny děti už někdy byly v pražské zoo, porovnávaly, která zoo se jim líbí více. V liberecké zoo jednoznačně nejvíc zabodovali bílí tygři. V zoo měly děti za úkol přečíst si informace o libovolném zvířeti. Cestou na zpět ve vlaku pak každý vyprávěl, co si zapamatoval, a ostatní děti zkoušely hádat, o

kteřé zvíře se jedná. Cílem bylo, aby si ze zoo zapamatovaly, alespoň některá nejznámější zvířata.

Po večeři děti čekalo čtení s porozuměním. Ukázala jsem dětem český erb a děti vymýšlely možnosti, proč je v erbu právě lev. Poté jsem jim rozdala pracovní listy s pověstí o Bruncvíkovi. V pověsti se děti dozvěděly jednu z variant, proč by mohl být lev v českém erbu.

Pátý den

Téma: Řecko

-světadíl: Evropa

-hlavní město: Atény

-jazyk: řečtina

-měna: euro

Program: Dopolední program- Zapálení olympijského ohně

Přehazovaná

Odpolední program- Olympijské hry

Večerní program- Vyhodnocení a ukončení olympiády

Olympijské hry

Dopoledne při výuce se děti dozvěděly základní informace o olympijských hrách (historie, symboly, disciplíny). Ještě před obědem se slavnostně zapálil „olympijský oheň“. Slavnostní oheň představoval velký svícen. Ten byl zapálen malou svíčkou, kterou si děti postupně předávaly. Po zahájení byla na nástěnku vyvěšena olympijská vlajka. V disciplínách soutěžily celé skupinky. Olympijské hry tvořilo sedm disciplín. Jedna disciplína se stihla ještě před obědem, zbylé disciplíny tvořily odpolední program.

1. Přehazovaná- Týmy byly rozlosovány do dvojic. Každá dvojice hrála 2-3 hry a vítězné tři skupinky pak hrály mezi sebou o konečné pořadí. Spravedlivější by bylo, kdyby hrál každý s každým, ale v počtu šesti skupinek by to byl program na celé odpoledne. K dispozici byla dvě hřiště, takže současně mohly hrát čtyři družstva. Zbylá dvě fandila.

2. Hod balónkem- Děti byly rozestaveny na značkách a jejich úkolem bylo, co nejdéle si házet nafukovacím balónkem, který byl napuštěn vodou. Chytat balónek napuštěný

vodou není jednoduché, jedné skupince spadl na zem už při prvním hodu. Děti tato disciplína bavila, protože ten, komu balónek spadl, skončil kompletně mokrý.

3. Štafeta- Každý člen skupinky měl za úkol překonat jednoduchou překážkovou dráhu, ztížením bylo, že nesl na lžici vajíčko. Skupinka, která vajíčko rozbila, nezískala žádný bod. Bylo zajímavé sledovat, jak jsou některé děti opatrné, soustředí se na vajíčko a překážkovou dráhu překonávají skoro v chůzi. Naopak většinou kluci riskují a sází na rychlost.

4. Pavučina- Mezi dvěma stromy jsou různě natažená lana, tak že mezi lany jsou pouze malé otvory. Úkolem skupinky je, co nejrychleji se dostat na druhou stranu pavučiny. Podmínka je, že každým otvorem se může prolézt pouze jednou. Pokud se někdo dotkne lana, přichází o body. Většina skupinek si s tímto úkolem poradila. Pouze jedna skupinka začala prolézat bez přemýšlení a na závěr jim zbyl pouze jeden člen, který bez pomoci nemohl prolézt. Ostatní skupinky nejprve přepočítaly průlezy, a pak začaly přemýšlet, kdo půjde první a kudy. Jeden chlapec se pokusil otvorem proletět, rozběhl se, ale místo toho, aby se lana nedotkl, strhl skoro celou pavučinu. Pavučina byla vytvořena tak, aby minimálně jednomu členu skupinky muselo ostatní pomoci prolézt. V této disciplíně se měřil čas, ale nebyl rozhodující, větší váhu měly body, které se strhávaly za doteky.

5. Běh- Děti měly za úkol, co nejrychleji uběhnou 30 metrů. Aby to nebylo tak jednoduché, běžela celá skupinka najednou se svázanými kotníky. Při této disciplíně bylo spousta pádů a některé skupinky se spíše doplazily, než že by doběhly.

6. Skok do dálky- Skok do dálky z místa. Kam doskočil první, pokračuje druhý.

7. Vystoupení- Zazpívat a zatančit na libovolnou písničku. Kvalitu vystoupení hodnotí ostatní skupinky. Největší úspěch měla písnička od skupiny Nightwork- Tepláková souprava. Skupinky se pak navzájem obodovaly a myslím, že se hodnotily poměrně objektivně.

Po večeři děti zapisovaly a kreslily do cestovatelského deníku a byla vyhodnocena první tři místa sedmiboje. Skupinka, která byla na prvním místě, dostala pět barevných kroužků, které symbolizovaly olympijské kruhy. Ostatní skupinky podle umístění vždy o jeden kruh méně. Po vyhodnocení celého dne se oficiálně uhasil „olympijský oheň“. Před druhou večeří si děti ještě stihly zahrát pantomimu, ve které měly za úkol předvést libovolnou olympijskou disciplínu. Ostatní hádaly, o co se jedná.

Šestý den

Téma: Egypt

-světadíl: Afrika

-hlavní město: Káhira

-jazyk: arabština

-měna: egyptská libra

Program: Dopolední program: Hieroglyfy

Obpolední program: Papyrus- Stavba papírové krychle

Večerní program: Zápis do cestovatelského deníku

Hledání pyramidy

Dopoledne se děti seznámily s hieroglyfy. Informace o tom, co to hieroglyfy jsou, měly ukryty v šifrách. Cílem bylo, aby se naučily vyluštit jednoduché šifry. Konkrétní šifry uvádím níže.

- **dPhÍdlSeotMbaO** Řešení: PÍSMO (Vyškrtnáme malá písmena.)
- **lovbtraárzekuy** Řešení: OBRÁZKY (Čteme každé druhé písmeno.)
- **--- / .-. / . / ...- / .- // -.. / --- / .-. / .- / ...- / .- / --- // --- // --- / .-. / .- / ...- / .- // --- // --- / .-. / . / ...- / .- // -. / . / -... / --- // ... / ... / --- / .- / .- // -.. / --- / .-. / .. //**
Řešení: ZLEVA DOPRAVA ZPRAVA DOLEVA NEBO SHORA DOLŮ
- **APBACPDYERFUGSH** Řešení: POPYRUS (Vyškrtneme abecedu.)
- **FHZQU** Řešení: EGYPT (Posuneme abecedu o jedno písmeno dopředu.)
- **ÍFGNEVNOPKPIXŠPIUMBLAEŠVEEOTRSLJA** Řešení: JSTE VELMI ŠIKOVNÍ. (Čteme odzadu každé druhé písmeno.)

Protože jsem nepředpokládala, že by děti znaly morseovku, dostaly ji k dispozici. Nejprve jsem dětem jednu šifru ukázala, aby věděly, jak se šifry luští. Potom už dostala každá skupinka jednu šifru a postupně si je prostřídaly. Některé šifry byly příliš těžké. Šifru s posunutou abecedou nikdo nevyluštil. Nevyluštěné šifry děti řešily na závěr společně se mnou. Pro legraci jsem jim mezi šifry zařadila také ukázkou hieroglyfů, ale bohužel se nikdo nepokusil o vlastní interpretaci. Na závěr si děti zkusily napsat své jméno pomocí hieroglyfů. Nejprve si ho vymyslely, a pak ho porovnávaly se skutečností. Měla jsem k dispozici internet, a tak jsem na jedné internetové stránce dětem našla překlad do hieroglyfů (<http://hieroglyphs.net/0301/cgi/pager.pl?p=42>).

Rychlejší skupinky zkusily vymyslet vlastní šifru, kterou měla další skupinka vyřešit. Celkově mě překvapilo, že na luštění šifer některé děti nereagovaly příliš pozitivně, našly se děti, které se o vyluštění ani nepokusily a nechaly za sebe pracovat ostatní. To je nevýhoda práce ve skupinách. Mohla jsem to vyřešit rozdělením kompetencí ve skupince.

Na odpoledne byla naplánovaná procházka po okolí (Hledání artefaktů), ale přšlo, a tak byl program pozměněn. Celé odpoledne trávil děti uvnitř a hrály hry.

Tichá pošta- Hra byla trochu pozměněna. Děti byly rozděleny do skupinek a stály v zástupu. Poslednímu bylo pošeptaná věc, kterou musel pantomimicky předvést hráči před sebou. Takhle se pokračuje, dokud věc nedojde k prvnímu hráči a ten správně neřekne, o co se jednalo.

Přání- Každý měl na zádech přišpendlen papír. Děti mezi sebou procházely a vzájemně si něco na papír psaly nebo kreslily. Podmínkou bylo, že se píše pouze pozitivní věci jako přání, pochvaly a další. Každý si pak svůj papír schoval a odvezl domů, čtení probíhalo v soukromí. Cílem bylo, aby se děti naučily říct o druhém něco hezkého, a tím ho potěšily.

Stolní fotbal- Děti seděly u stolu a měly před sebou balíček papírových kapesníků (branka). Na stole byl pingpongový míček. Cílem bylo odfouknout míček, co nejdál od své branky a dát gól někomu jinému. Kdo dostal dva góly, vypadl.

Origami- Protože děti v matematice právě probíraly učivo Geometrie vlastníma rukama, zkusily si vyrobit papírovou krychli. Byl to poměrně těžký úkol, ale nakonec každý dokázal krychli sestavit.

Po večeri přišel mezi děti opět starý cestovatel a chtěl vědět, jestli děti navštívily země, které si přál. Jako důkaz návštěvy zemí si chtěl přečíst cestovatelské deníky a chtěl vidět předměty, které děti v zemích získaly. Každá skupinka donesla svou sbírku předmětů a odevzdala je cestovateli, ten předal každé skupince šifru. Šifry byly pro všechny skupinky stejné bez ohledu na body. Šifra obsahovala zprávu, že je bohatství ukryto v pyramidě, která se objeví přesně v 21:30 na neznámém místě. Všechny skupinky šifru vyluštily a po společné diskuzi se dohodly, že se ve 21:30 vydají pyramidu hledat.

Cesta k pyramidě byla vyznačená pomocí svíček ve sklenici. Skupinky chodily postupně po vyznačené cestě k malé papírové pyramidě. Tu střežil faraon, který vypadal spíše jako mumie (zabalený do bílého prostěradla). Faraon se dětí zeptal, jestli

odevzdaly cestovní deníky a věci získané z cest. Pokud ano, mohly si odnést připravené balíčky. Většina dětí se nebála nebo strach dobře skrývala, nenašel se nikdo, kdo by řekl, že nechce jít. Trochu obavu měly děti při příchodu k faraonovi, protože nevěděly, o koho se jedná. Cílem noční hry nebylo děti strašit, proto se nekonala v noci nečekaně. Děti si vyzkoušely, jak se dokážou orientovat v noční přírodě a prokázaly velkou odvahu.

Sedmý den

Program: Dopolední program: Předání diplomů

Balení

Odjezd domů

Poslední den se po snídani předávaly diplomy a upomínkové listy (viz. příloha č. 7).

3.1.2.2. Zhodnocení školy v přírodě

Škola v přírodě proběhla bez větších problémů. Děti byly skvělé a po celou dobu pobytu se mnou spolupracovaly. Jednalo se o bezproblémovou třídu, takže se nemusely řešit žádné kázeňské problémy. Děti spolu vycházely a bylo znát, že mají ve třídě dobré vztahy a rády spolu tráví čas. Žáci se na škole v přírodě dozvěděli některé zajímavosti o Indii, Brazílii, České republice, Řecku a Egyptu. Během pobytu zlepšili orientaci na mapě a získali přehled o světě. Formou hry si zopakovali základní poznatky o rostlinách a zvířatech. Vyzkoušeli si, jak se luští šifry a sami zkusili šifru vytvořit. Náplní odpoledních programů byly většinou pohybové hry, při kterých žáci zlepšovali svou kondici. Týdenní změnou prostředí si žáci odpočinuli od zaběhnutého pražského režimu a načerpali novou energii do dalšího studia.

Zhodnocení pozorování

Na škole v přírodě jsem realizovala vlastní program Cesta kolem světa za 5 dní. Na každý den jsem měla připravené různé činnosti, které jsem chtěla ověřit v praxi. Během týdenního pobytu jsem s dětmi trávila většinu času a měla jsem možnost sledovat jejich chování a reakce na mnou připravený program.

Myslím, že bylo lepší, že program tvořila celotýdenní hra. Děti se chodily každý večer vyptávat, kterou zemi zítra navštíví a ráno se zvědavě řítily k nástěnce. Příliš je

nezajímal konkrétní program dne, hlavní bylo, ve které jsou zemi. Pokud bych tento program ještě někdy realizovala, chtěla bych vylepšit závěrečnou část. Hledání pokladu nebylo příliš promyšlené a neměla jsem s sebou dostatečné rekvizity.

Součástí školy v přírodě byl také celodenní výlet. Pro učitele je vždy fyzicky i psychicky náročná jak příprava, tak realizace výletu. Děti jsou ale z výletů vždy nadšené, a proto si myslím, že by měly být součástí každého týdenního pobytu.

Na škole v přírodě měly děti raději aktivity, které probíhaly venku, těšily se na ně více, a když nevyšlo počasí, byly zklamané. Konkrétně si oblíbily aktivity z Olympijských her a hry, které se hrály v malém lesíku v blízkosti ubytování. Několikrát se ptaly, jestli se ještě tyto hry budou opakovat. Na činnosti, které probíhaly uvnitř, reagovaly někdy otráveně, ale v průběhu se nálada zlepšila.

Ve chvílích, kdy měly děti osobní volno, se obvykle stejně vymýšlel doplňkový program, protože děti raději hrály hry společně než jednotlivě na pokojích a potřebovaly být neustále zaměstnané. I když jsem měla pocit, že už musí být unavené, stačilo změnit činnost a měly novou zásobu energie.

Příprava programu pro školu v přírodě nebyla tak náročná jako jeho realizace. Celý týden jsem nenašla ani chvíli volného času. Neustále bylo potřeba něco připravovat nebo zařizovat. Měla jsem štěstí na skvělou třídu dětí, ty mi realizaci programu velmi ulehčily a dokázaly se pro činnosti správně nadchnout.

3.1.3. Rozhovor

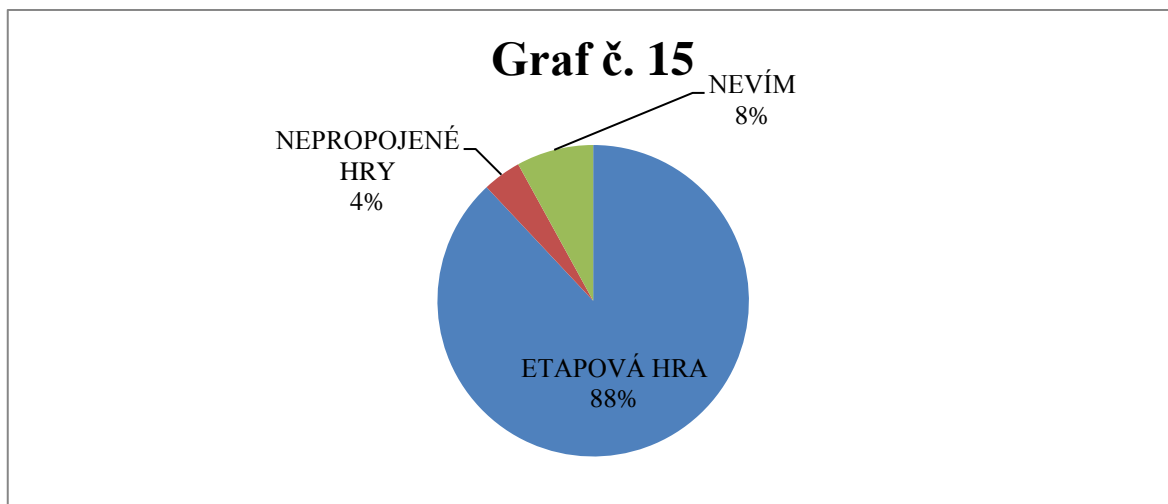
Pro zjištění zpětné reakce na můj program, jsem použila metodu rozhovoru (interview). Tuto metodu jsem použila, protože se jednalo o malý počet respondentů a při osobním kontaktu jsem mohla otázky přeformulovat a podle potřeby položit doplňující otázky, abych získala kompletní odpovědi. Počet respondentů byl 25 (16 dívek, 9 chlapců). Připravila jsem si tři otevřené otázky.

Na konci školy v přírodě jsem se zúčastněných dětí zeptala na oblibu programu, který jsem pro ně připravila. Rozhovor probíhal na škole v přírodě, v prostředí, které bylo dětem známé. Chtěla jsem zjistit, které činnosti děti bavily a jestli dětem vyhovovala celotýdenní hra. Měla jsem připravené 3 otázky týkající se programu školy v přírodě.

Otázka č. 1

Byl lepší program s etapovou hrou nebo program s jednotlivými navzájem nepropojenými hrami?

Výsledky uvádím v grafu č. 15 a tabulce číslo 16.



Tabulka č. 16

PROGRAM	ČETNOST	%
ETAPOVÁ HRA	22	88
NEPROPOJENÉ HRY	1	4
NEVÍM	2	8

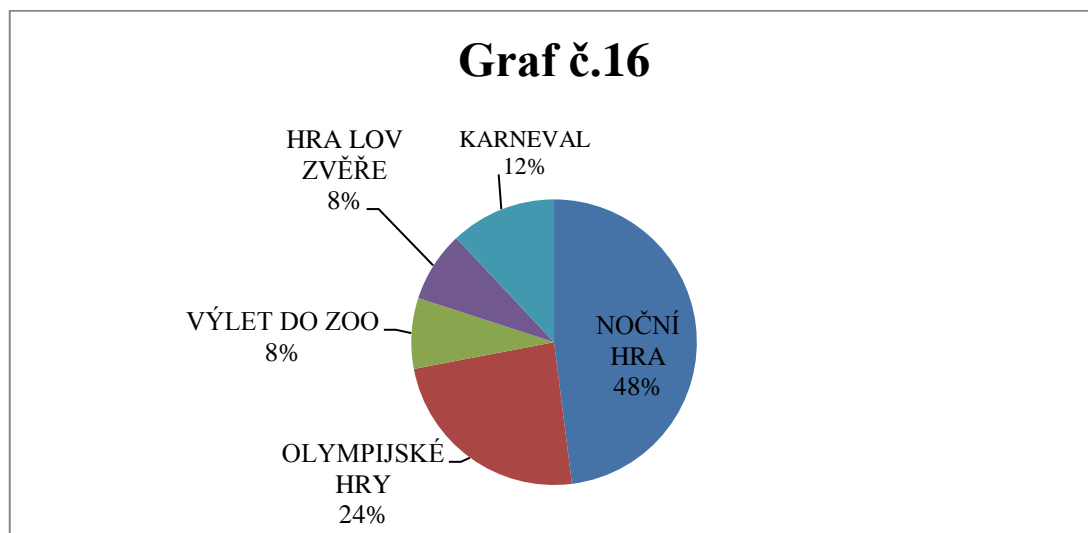
Tuto otázku jsem položila, protože jsem chtěla zjistit, jestli dětem vyhovoval program s celotýdenní hrou. Při přípravě programu jsem měla zjištěný program, který děti absolvovaly minulý rok. Jednalo se o samostatné aktivity nespojené týdenní hrou. Nejčastější hra byla vybíjená a fotbal.

Před položením této otázky jsem se dětí nejprve zeptala, jestli si pamatují program, který absolvovaly na škole v přírodě předchozí rok. Jeden žák si program nepamatoval a jedna žákyně loni na škole v přírodě nebyla. Jediný žák odpověděl, že se mu více líbil program, který tvořily samostatné hry, protože hrál často fotbal. Ostatní žáci odpověděli, že se jim více líbil letošní program s celotýdenní hrou. Na otázku proč, ale někteří nedokázali odpovědět. Šestnáct žáků uvedlo jako důvod zábavnější hry.

Otázka č. 2

Která aktivita tě bavila nejvíce?

Výsledky uvádím v grafu č. 16 a tabulce číslo 17.



Tabulka č. 17

NEJOBLÍBENĚJŠÍ ČINNOST NA ŠVP	ČETNOST	%
NOČNÍ HRA	12	48
OLYMPIJSKÉ HRY	6	24
KARNEVAL	3	12
VÝLET DO ZOO	2	8
HRA LOV ZVĚŘE	2	8
NEZODPOVĚŽENO	0	0

Na tuto otázku jsem se zeptala, protože jsem si chtěla ověřit svou domněnku, že žáky nejvíce zaujal karneval, protože se celý večer skvěle bavili. Nebyla to pravda. Nejoblíbenější činností byla noční hra. Ta byla pro děti nejzajímavější, protože pro ně byla nová. Předchozí rok žádnou noční hru neměli. Čtyři žáci vybrali noční hru, protože

při ní dostali dárečky. Osmi žákům se líbila noční hra, protože se při ní báli a byla při ní legrace. Druhou nejoblíbenější činností byly olympijské hry. Konkrétně se jednalo o zapalování olympijského ohně a legrační disciplíny. Karneval, který jsem předpokládala, že bude vybrán v hojnějším počtu, zvolili pouze tři žáci. Jako důvod uvedli dva z nich výrobu masek a malování obličejů a třetí žák uvedl prodlouženou večerku. Dva žáci jako nejzábavnější aktivitu vybrali celodenní výlet, hlavně návštěvu zoologické zahrady. Dva žáci za nejzábavnější činnost považovali hru Lov zvířete. Z odpovědí jsem se dozvěděla, že u dětí je noční hra oblíbená. Pro příště bych ji připravila propracovaněji a možná bych ji zařadila do týdenního programu dvakrát.

Četnost oblíbených aktivit jsem rozdělila na oblíbenost u chlapců a oblíbenost u dívek. Výsledky uvádím v tabulce č. 18.

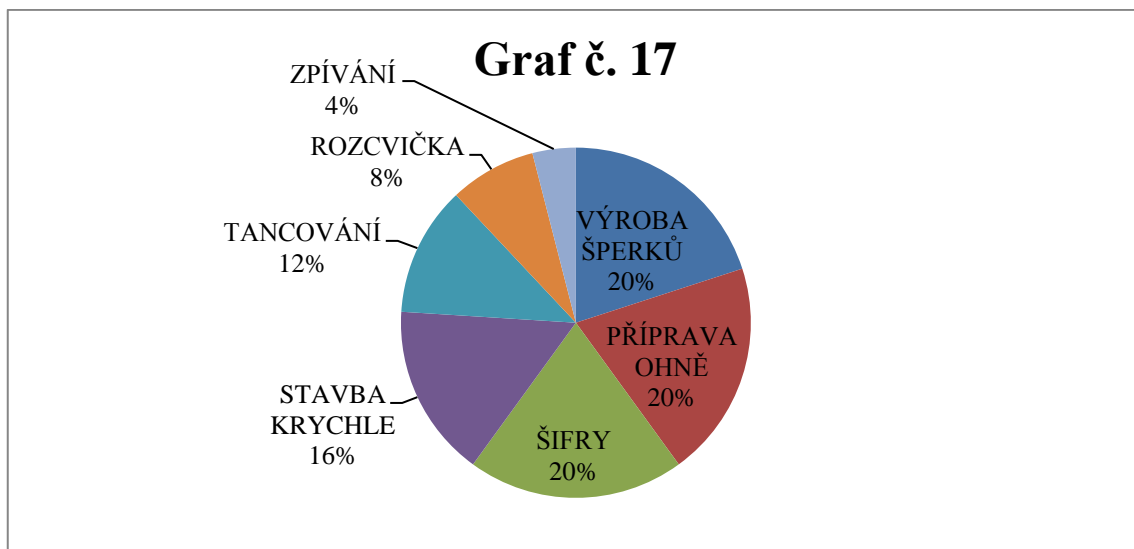
Tabulka č. 18

NEJOBĹIBENĚJŠÍ ČINNOST NA ŠVP	ČETNOST		%	
	DĚVKY	CHLAPCI	DĚVKY	CHLAPCI
NOČNÍ HRA	7	5	44	56
OLYMPIJSKÉ HRY	4	2	25	22
KARNEVAL	2	1	12,5	11
VÝLET DO ZOO	2	0	12,5	0
HRA LOV ZVĚŘE	1	1	6	11

Otázka č. 3

Která aktivita tě nezaujala?

Výsledek uvádím v grafu č. 17 a tabulce č. 19.



Tabulka č. 19

NEJMÉNĚ OBLÍBENÁ AKTIVITA	ČETNOST	%
VÝROBA ŠPERKŮ	5	20
PŘÍPRAVA OHNĚ	5	20
ŠIFRY	5	20
STAVBA KRYCHLE	4	16
TANCOVÁNÍ	3	12
ROZCVIČKA	2	8
ZPÍVÁNÍ	1	4
NEZODPOVĚZENO	0	0

Tuto otázku jsem zvolila, protože jsem chtěla zjistit, které činnosti byly pro děti nudné, abych je třeba příště do programu nezařazovala.

Nejčastěji jmenovanými aktivitami byla výroba šperků, příprava ohně a šifry. Tyto tři činnosti byly vybrány vždy pěti žáky. U výroby šperků se jednalo pouze o chlapce. Přípravu ohně vybraly jako neoblíbenou činnost dívky, jako důvod uvedly, že nemají rády práci v lese. Šifry byly pro žáky nezajímavé. Jako důvod neuváděly, že je neuměly řešit, ale že je zkrátka nebavily. Pravděpodobně byly pro děti příliš náročné. Stavba papírové krychle nudila 4 žáky. Jako důvod uvedly, že jim to příliš nešlo a krychle se

rozpadala. Tři žáci uvedli jako neoblíbenou činnost tancování, protože ho nemají rádi a nebaví je to. Rozcvička byla neoblíbenou činností pro dva žáky, protože neradi vstávají, takže se vlastně nejednalo o přímo o neoblíbenost rozcvičky. Zpívání uvedla jedna dívka, protože zpívá často a chtěla by raději dělat něco jiného.

Jako nejméně oblíbená činnost byla vybrána příprava ohně, výroba šperků a luštění šifer. Čekala jsem, že příprava ohně nebude patřit mezi oblíbené, ale luštění šifer mě překvapilo. Příště bych pro začátek vybrala jednodušší šifry nebo je propojila s nějakou hrou. Výroba šperků nebavila chlapce, měla jsem dát na výběr také výrobu nějaké zbraně, abych chlapce činnost více zaujala. Naopak přípravu ohně jmenovaly pouze dívky, které tuto činnost považovaly za zbytečnou a nudnou. Celkově byly jmenovány, kromě přípravy ohně, činnosti, které probíhaly uvnitř. Zpívání, rozcvička a stavba krychle byly jen činnosti doplňkové.

Četnost neoblíbených aktivit jsem rozdělila na neoblíbenost u chlapců a neoblíbenost u dívek. Výsledky uvádím v tabulce č. 20.

Tabulka č. 20

NEJMÉNĚ OBLÍBENÁ ČINNOST NA ŠVP	ČETNOST		ČETNOST V %	
	DÍVKY	CHLAPCI	DÍVKY	CHLAPCI
VÝROBA ŠPERKŮ	0	5	0	56
PŘÍPRAVA OHNĚ	5	0	31	0
ŠIFRY	4	1	25	11
STAVBA KRYCHLE	3	1	19	11
TANCOVÁNÍ	1	2	6	22
ROZCVIČKA	2	0	13	0
ZPÍVÁNÍ	1	0	6	0

3.1.3.1. Zhodnocení rozhovoru

Během rozhovorů s dětmi jsem si ujasnila, které činnosti bych příště udělala jinak nebo které činnosti bych úplně vynechala.

První otázka se týkala oblíbenosti etapové hry na škole v přírodě. Pro dvacet dva žáků byla letošní hra lepší než jednotlivé hry, které hráli loňský rok. Ale tato odpověď mohla být ovlivněna tím, že letošní program měli žáci čerstvě v paměti.

U druhé a třetí otázky žáci jmenovali nejoblíbenější a nejméně oblíbenou činnost na škole v přírodě. Odpovědi byly různé. Nejoblíbenější byla noční hra, dále pak olympijské hry. Olympijské hry jsou u dětí vždycky oblíbené, chtěla bych zkoušet na toto téma připravit program pro celý týden.

Mezi neoblíbené činnosti byly nejčastěji zvoleny šifry, výroba šperků a příprava ohně.

U výroby šperků jsem měla mít nachystanou jinou činnost pro chlapce, třeba výrobu zbraně. Šifram bych příště nevěnovala celou hodinu, ale zařadila bych je jako součást nějaké hry. Přípravou noční hry bych se příště zabývala více. Jsem ráda, že se program dětem líbil a že pro ně byl zajímavější než program, který absolvovaly předchozí rok.

3.2. DISKUZE

Ve výzkumné části jsem se zabývala zpracováním a vyhodnocováním dat získaných z dotazníkového šetření. Cílem výzkumu bylo zjistit, jak škola v přírodě probíhá na různých školách. Stanovila jsem hypotézy, které se až na jednu potvrdily.

Zjistila jsem, že většina škol v České republice tento pobyt do svého vzdělávacího programu zařazuje. Ale předpoklad, že školy na vesnicích budou školu v přírodě organizovat méně, než školy ve městech se nepotvrdil. Dotazovaní, kteří učí na vesnici, připravují pro své žáky ŠvP v podobné míře jako respondenti z městských škol. Ani předpoklad, že školy na vesnici školy ŠvP nepořádají, protože žijí v dostatečně čistém prostředí a děti jsou v častém kontaktu s přírodou, nebyl potvrzen. Respondenti ze škol na vesnicích, kteří školu v přírodě nepořádají, mezi důvody neuvedly čistší prostředí ani častý kontakt dětí s přírodou. Školy na vesnicích vidí v pobytu v přírodě i jiné přínosy, jako třeba změnu prostředí a zpestření tradiční výuky.

Dále jsem předpokládala, že na škole v přírodě probíhá i výuka, ale bude oproti školnímu rozvrhu zkrácená. Tuto hypotézu potvrdilo 88% respondentů. Podle mě, by výuka na škole v přírodě probíhat určitě měla, ale plným rozsahem vyučovacích předmětů by tento pobyt ztratil pro děti větší smysl. Naopak nezařazování výuky na ŠvP

vůbec mi také nepřijde ideální. Děti pak mají nadbytek volného času a mohou se začít nudit. Navíc mohou pozapomínat znalosti, na které bude nutné po skončení pobytu navazovat. Při pobytu na škole v přírodě můžeme výuku různě zpestřit, třeba tím, že bude probíhat venku.

Předpoklad, že školy, které školu v přírodě neorganizují, tak činí z důvodů náročné organizace a nedostatku finančních prostředků, se ve většině případů potvrdil. Komplikovanou organizaci uvedlo 65% dotazovaných. Zbylí respondenti odpověděli, že důvodem je nesouhlas vedení školy, ve dvou případech právě kvůli finanční náročnosti, a také práce navíc. Při organizování školy v přírodě mají respondenti konkrétně strach z nenaplnění kapacity, shánění dozoru a zdravotníka, zajištění vhodného ubytování a také z náročnosti nepřetržité péče o děti. Všechny tyto argumenty jsou určitě oprávněné. Především mě zaujal ten poslední, kdy má respondent obavu z celodenního dozoru nad dětmi. Přestože má na ŠvP děti na starosti více dospělých, kteří mají péči o ně obvykle rozdělenou, myslím, že dětem stejně všichni věnují maximum času. A je to práce náročná jak fyzicky, tak psychicky.

Při vytváření programu pro týdenní školu v přírodě, jsem předpokládala, celotýdenní hra bude u dětí oblíbenější než samostatné nepropojené aktivity. Tuto hypotézu jsem ověřila tím, že jsem pro děti etapovou hru připravila a na závěr pobytu jsem pomocí rozhovorů dostala od dětí zpětnou vazbu. Dvacet dva dětí odpovědělo, že etapová hra byla lepší než jednotlivé aktivity, které nebyly nijak propojeny, a byly náplní školy v přírodě předchozí rok. Pouze jeden žák uvedl, že se mu více líbil program, který absolvoval loňský rok, protože náplní programu byl často fotbal, který hraje rád. Jsem ráda, že se většině dětí program líbil. Při přípravě dalšího programu bych dala určitě znovu přednost etapové hře. I když z mého výzkumu vyplývá, že ji učitelé používají méně často, je podle mě u dětí oblíbenější než samostatné hry.

Shrnuli výsledky hypotéz, z mého výzkumu vyplývá, že:

- školu v přírodě organizují školy na vesnici v podobné míře jako školy ve městě,
- školy, které školu v přírodě neorganizují, tak činí ve většině případů z důvodu komplikované organizace,
- výuka je na škole v přírodě zkrácená,
- etapová hra má u dětí větší úspěch než samostatné nepropojené činnosti.

Závěr

Ve výzkumné části jsem se zabývala zpracováním a vyhodnocováním dat získaných z dotazníkového šetření. Ve svém výzkumu jsem zjistila, že většina škol (59%) v České republice tento pobyt do svého vzdělávacího programu zařazuje a vidí v něm smysl. Pro ty, kteří nejsou přesvědčeni, že škola v přírodě je pro děti přínosná, uvádím odpovědi respondentů, kteří na školu v přírodě jezdí, a mohou tedy z vlastních zkušeností posoudit, jaký vliv má tento pobyt na děti. Mezi nejčastější odpovědi patřilo: zlepšení vztahů ve třídě a stmelení kolektivu, začlenění žáků, kteří jsou ve škole odmítáni, sblížení žáků s učitelem, zpestření výuky, rozvoj vlastností, jako je samostatnost, schopnost spolupráce a tolerance, aktivní trávení volného času dětí, zlepšení zdravotního stavu dětí a utvoření vztahu k přírodě.

Příprava školy v přírodě je velmi náročná, ale ještě náročnější je zajistit její průběh. Vyzkoušela jsem si připravit a zrealizovat program pro žáky 4. třídy a mohu potvrdit, že náročnou přípravou to nekončí. Nepřetržitá péče o děti a kontrola, aby všechno proběhlo tak, jak má je pro učitele zatěžkávací zkouškou. I přesto si myslím, že se vyplatí do školy v přírodě investovat časem i energií.

Při výzkumu jsem zjistila, že pouze 24% respondentů připravuje pro školu v přírodě etapovou hru. Etapová hra se mi při realizaci vlastního projektu osvědčila, a tak bych chtěla poradit všem učitelům, aby si dali tu práci s její přípravou.

Diplomovou práci bych doporučila všem, kteří se rozhodují, jestli mají školu v přírodě organizovat nebo ne. Tato práce by mohla ulehčit hlavně začínajícím pedagogům její přípravu, protože v teoretické části uvádím důležité informace pro přípravu. Pokud by si někdo nevěděl rady s programem, práce může posloužit jako inspirace, protože obsahuje několik etapových her, které by na škole v přírodě mohly být použity. V praktické části práce je mnou vytvořený program, který je ověřen v praxi se žáky 4. třídy a je tedy doplněn o poznatky získané během jeho realizace.

Absolvování týdenního pobytu s dětmi mi dalo další cenné zkušenosti pro mou budoucí profesi. Celkově jsem díky výzkumu získala komplexnější představu o průběhu školy v přírodě a její uskutečňování bych všem doporučila.

Literatura a informační zdroje

ČERVINKA, J. *Výpravy do přírody*. Praha: Portál, 2002, s. 38,51. ISBN 80-7178-623-3.

FOGLOVÁ, M. *Etapové hry v přírodě: tábory a školy v přírodě, zpestření pobytů v ozdravovnách, inspirace pro vedoucí skautských oddílů*. Praha: Portál, 2008., s. 12- 30. ISBN 978-80-7367-354-3.

FOGLOVÁ, M. *Táborové etapové hry: ztracené pohádky, lovy beze zbraní, staré pověsti české, Neptun a piráti*. Praha: Portál, 2006, s. 13-72, 113-146. ISBN 80-7367-128-X.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, s. 121- 141. ISBN 80-85931-79-6.

HOLEYŠOVSKÁ, A. *Zájmová činnost ve školní družině*. Praha: Portál, 2009, s. 27, 38, 49, 51. ISBN 978-80-7367-586-8.

HRKAL, J.; HANUŠ, R. *Zlatý fond her II: hry a programy připravené pro kurzy Prázdninové školy Lipnice*. Praha: Portál, 1998, s. 15-15, 151-163. ISBN 978-80-7367-265-2.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2007, s. 102-103,151-154,182-184. ISBN 978-80-247-1369-4.

JEŘÁBEK, J.; TUPÝ, J. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005. s. 9, 72-73.

KAPLAN, A.; BARTŮNĚK, D.; NEUMAN, J. *Skáčeme, běháme a hrajeme si na hřišti i pod střechou*. Praha: Portál, 2003, s. 12. ISBN 80-7178-785-X.

KIRCHNER, J.; HNÍZDIL, J. *Orientační hry nejen do přírody*. Praha: Grada, 2004, s. 27-28. ISBN 80-247-0798-5.

KOTULÁN, J. *Zdravotní nauky pro pedagogy*. Brno:Masarykova univerzita-Pedagogická fakulta, 2000, s. 148-169. ISBN 80-210-2179-9.

KREJČÍ, M.; BÄUMELTOVÁ, M. *Optimalizace denního režimu žáků mladšího školního věku*. České Budějovice: INCA, 1999, s. 20. ISBN 80-238-4619-1.

KREJČÍKOVÁ, E. *Vývojová psychologie pro učitele*. Praha: SPN, 1986, s. 75-76.

- LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006, s. 117-141. ISBN 80-247-1284-9.
- LEDVINKA, T. Škola v přírodě. *Moderní vyučování*, 1998, roč. 4, č. 4, s. 4-6.
- MAZAL, F. *Hry a hraní pohledem ŠVP*. Olomouc: Hanex, 2007, s. 17-20. ISBN 978-80-85783-77-3.
- MERTIN, V.; KREJČOVÁ, L. *Metody a postupy poznávání žáka: pedagogická diagnostika*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 82, 92-94, 151- 162. ISBN 978-80-7357-679-0.
- NEUMAN, J. *Turistika a sporty v přírodě*. Praha: Portál, 2000, s. 31. ISBN 80-7178-391-9.
- PASTUCHA, D. *Pohyb v terapii a prevenci dětské obezity*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 45-48. ISBN 978-80-247-4065-2.
- PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009, s. 140. ISBN 80-717-8029-4.
- RAJTR, Z. *Po stopách lovců mamutů*. Brno: Mravenec, 2007, ISBN 978-80-86994-30-7.
- SKORUNKOVÁ, R. *Úvod do vývojové psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 25-26. ISBN 978-80-7041-956-4.
- SMETÁČKOVÁ, I.; VIKTOROVÁ, I. Škola v přírodě: příklad změn v rodinné a školní socializaci. *Pedagogika*, 2011, roč. 61, č. 3, s. 271-272. Praha: Univerzita Karlova. ISSN 0031-3815.
- ZAPLETAL, M. *Vycházky a výlety s dětmi: zážitky, objevy, hry, zábava, poznání*. Praha: Portál, 2003, s. 7-15, 102-103, 127, 151. ISBN 80-7178-750-7.
- ZITOVÁ, J. *Celotáborové etapové hry*. Praha: Ústřední dům pionýrů a mládeže Julia Fučíka, 1985, s. 4-5.
- WARNER, P. *Jak lépe využít čas strávený s dětmi*. Praha: Portál, 2004, s. 208-215. ISBN 80-7178-878-3.

Elektronické zdroje:

http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/S/%C5%A0kola_v_p%C5%99%C3%ADrod%C4%9B [cit.17.3.2012]

http://www.khsstc.cz/dokumenty/pro-provozovatele-skoly-v-prirode-2066_2066_86_1.html [cit.15.4.2012]

<http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon> [cit.15.4.2012]

<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-64-2005-sb-1> [cit.15.4.2012]

<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-258> [cit.15.4.2012]

<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-106> [cit.15.4.2012]

<http://www.google.cz/imghp?hl=cs>

testni.okamzite.eu/program/ceteh/Robinson.doc [cit.23.4.2012]

Elektronické zdroje použitých obrázků:

<http://www.kenavi.cz/zbozi/4138/Nausnice---kombinace-resin-s-perleti.htm>

<http://czechfolks.com/plus/2010/01/10/marie-zieglerova-z-babicciny-krabicky-babibajky-babicky-11/>

http://www.lo-lapy.org/iso/druk.php?kat=1&sub_kat=3&n_id=8

<http://www.horoskopnamiru.cz/energie-pyramidy>

http://cz.123rf.com/photo_4917471_tygr.html [cit.23.3.2012]

Přílohy

1. Vzor posudku o zdravotní způsobilosti dítěte k účasti na škole v přírodě
2. Minimální rozsah vybavení lékárničky pro zotavovací akce, a pro školy v přírodě
3. Dotazník pro učitele ZŠ
4. Režim dne školy v přírodě
5. Program školy v přírodě
6. Upomínkový list
7. Fotografie ze školy v přírodě

Příloha č. 1

Posudek o zdravotní způsobilosti dítěte k účasti na škole v přírodě

Jméno, příjmení posuzovaného dítěte:.....

Datum narození:.....

Adresa místa trvalého pobytu nebo jiného pobytu

.....

Část A) Posuzované dítě k účasti na škole v přírodě

a) je zdravotně způsobilé

b) není zdravotně způsobilé

c) je zdravotně způsobilé za podmínky (s omezením).....

.....

Posudek je platný 12 měsíců od data jeho vydání, pokud v průběhu této doby
nedošlo ke změně zdravotní způsobilosti.

Část B) Potvrzení o tom, že dítě

a) se podrobilo stanoveným pravidelným očkováním ANO - NE

b) je proti nákaze imunní (typ/druh)

c) má trvalou kontraindikaci proti očkování (typ/druh)

d) je alergické na

e) dlouhodobě užívá léky (typ/druh, dávka)

datum vydání posudku..... podpis, razítko lékaře.....

.

http://www.khsstc.cz/dokumenty/pro-provozovatele-skoly-v-prirode-2066_2066_86_1.html [15.4.2012]

Minimální rozsah vybavení lékárníčky pro zotavovací akce, a pro školy v přírodě

I. Léčivé přípravky (pouze ty, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis)

- tablety nebo čípky proti bolestem hlavy, zubů (analgetika)
- tablety nebo čípky ke snížení zvýšené teploty (antipyretika)
- tablety proti nevolnosti při jízdě dopravním prostředkem
- živočišné uhlí
- nosní kapky na uvolnění nosních dýchacích průchodů
- kapky, roztok (sirup) nebo tablety proti kašli
- kloktadlo pro dezinfekci dutiny ústní a při bolestech hltanu
- mast nebo sprej urychlující hojení, např. popálenin
- oční kapky nebo oční mast s dezinfekčním účinkem, oční voda na výplach očí
- mast nebo gel při poštípání hmyzem
- tablety při systémové alergické reakci
- přípravek k dezinfekci kůže a povrchových ran
- dezinfekční prostředek na okolí rány
- inertní mast nebo vazelína

II. Obvazový a jiný zdravotnický materiál

- gáza hydrofilní skládaná kompresy sterilní, různé rozměry
- náplast na cívce, různé rozměry
- rychloobvaz na rány, různé rozměry
- obinadlo elastické, různé rozměry
- obvaz sterilní, různé rozměry
- obinadlo škrťací pryžové
- šátek trojcípý
- vata obvazová a buničitá
- teploměr lékařský
- pinzeta anatomická
- pinzeta chirurgická rovná
- lopatky lékařské dřevěné
- lékařské rukavice pryžové
- rouška PVC 45 x 55 cm
- dlahy pro fixaci, různé rozměry

III. Různé

- nůžky, zavírací špendlíky, záznamník s tužkou, baterka včetně zdroje

Příloha č. 3: **Dotazník pro učitele ZŠ**

Vážený pane učiteli, vážená paní učitelko,

Jsem studentkou Pedagogické fakulty univerzity Karlovy v Praze a v rámci diplomové práce provádím dotazníkové šetření mezi učiteli na základních školách.

Cílem tohoto šetření je zjistit, jak probíhají školy v přírodě na různých školách.

Dotazník se skládá z 12 jednoduchých položek. Vyplnění Vám zabere cca 10 minut.

Děkuji za spolupráci.

Petra Neumannová, Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Dotazník

1. Pořádá vaše škola školu v přírodě?

- a) ano
- b) ne (přejděte na otázku 12)

2. Učíte na škole, která je:

- a) na vesnici (do 2000obyvatel)
- b) ve městě

(Pokud jste u položky č. 1 odpověděli NE, přejděte k položce č. 11)

3. Školu v přírodě organizujete:

- a) sami
- b) využíváme služeb agentur

4. Škola v přírodě se koná

- a) v ČR
- b) v zahraničí

5. Škola v přírodě obvykle trvá:

- a) 7 dní
- b) 14 dní
- c) jiná možnost (Jaká?)

6. Jak početná skupina dětí se účastní školy v přírodě?

7. Ve kterém ročním období (měsíci) škola v přírodě probíhá?

8. Probíhá na škole v přírodě výuka?

a) ne

b) ano, přesně podle rozvrhu

c) ano, ale je upravená (Jak?)

9. Program na školu v přírodě připravuji:

a) před odjezdem

b) v průběhu školy v přírodě

c) nemám připravený

10. Jedna z náplní školy v přírodě jsou hry, hrajeme:

a) dlouhodobou (etapovou) hru po celou dobu pobytu

b) jednotlivé navzájem nepropojené hry

c) hry nehrajeme

11. Školu v přírodě považujete za:

a) zbytečnou (Proč?)

b) přínosnou (Proč?)

Otázku 12 vyplňte jen, pokud jste u otázky 1 odpověděli NE.

12. Školu v přírodě neorganizujeme z důvodu:

a) vedení školy to neumožňuje, protože

b) je to práce navíc, protože

c) je to zbytečné, protože

d) organizace je komplikovaná, protože

e) jiný důvod (Jaký?)

Příloha č. 4: Režim dne školy v přírodě

REŽIM DNE	
8.00	BUDÍČEK, ROZCVIČKA, RANNÍ HYGIENA
8.30	SNÍDANĚ
9.00	VÝUKA, SVAČINA
12.00	OBĚD
12.30	POLEDNÍ KLID
14.00	ODPOLEDNÍ PROGRAM
15.00	SVAČINA
15.15	ODPOLEDNÍ PROGRAM II.
17.30	VEČEŘE I
18.00	VEČERNÍ PROGRAM
19:30	VEČEŘE II
20.30	VEČERNÍ HYGIENA
21.00	VEČERKA

Příloha č. 5: Program školy v přírodě

Program	Cesta kolem světa
pátek	15:00 odjezd od školy -ubytování -seznámení s okolím -seznámení s režimem -hra: Cesta kolem světa -rozdělení do skupin
sobota	Indie -šperky, hra, táborák
neděle	Brazílie -masky, hra, karneval, fotbal
pondělí	Liberec - Ještěd, zoo -pracovní list
úterý	Řecko - Olympijské hry
středa	Egypt - šifry, hra, noční hra
čtvrtek	Odjezd 11:00

UPOMÍNkový LIST

NAVŠTÍVIL/A JSEM



.....



.....



.....



.....



.....

NEJVÍCE SE MI LÍBILO

.....

.....

Příloha č. 7: Fotografie ze školy v přírodě

Příprava ohně



Olympijské hry



Vyučování; Geometrie vlastníma rukama



Lesní obydlí

